

ORTHOGRAPHIAE ET PROSODIAE LATINAE

SUMMARIUM.

IN USUM SODALIIUM

INSTITUTI HISTORICI PHILOLOGICI

PETROPOLITANI

CONSCRIPSIT

LUCIANUS MUELLER.

1 M. 20 s. = 1 Fr. 50 Cent. = 75 Kop.

PETROPOLI

A. MDCCCLXXVIII.

LIPSIAE VENDIT B. G. TEUBNER;

PETROPOLI C. RICKER, NEVSKY-PROSPEKT NR. 14.

ORTHOGRAPHIAE ET PROSODIAE LATINAE

SUMMARIUM.

IN USUM SODALIIUM

INSTITUTI HISTORICI PHILOLOGICI

PETROPOLITANI

CONSCRIPSIT

LUCIANUS MUELLER.

1 \mathcal{M} 20 \mathcal{A} = 1 Fr. 50 Cent. = 75 Kop.

PETROPOLI

A. MDCCCLXXVIII.

LIPSIAE VENDIT B. G. TEUBNER;

PETROPOLI C. RICKER, NEVSKY-PROSPEKT NR. 14.

L. S.

Augendis promovendisque in Rossica terra antiquitatis Graecae et Latinae studiis cum nihil magis obstet quam subsidiorum litteratorum, quibus praeceptores futuri cum comodo utantur, paucitas, diu fuit consilium, ut et ipse pro mea parte aliquid conferrem, quo Instituti nostri sodales in fungendis praeceptoris linguae Latinae muneribus iuvarentur. Cuius studii documentum ut rei metricae poetarum Latinorum brevis enarratio, quam nuper edidimus, ita hic, quem manibus tenes, est libellus. In quo quod una agitur de orthographia Latina et de prosodia, id iudicibus idoneis facile probatum iri spero. Nam ut orthographia recte scribendi vocabula, ita prosodia recte pronuntiandi legibus temperatur, ut appareat disciplinam utramque non modo affinem inter se et contiguam, sed alteram alterius indigam. Quod cum ita sit, sequitur non satis recte rerum prosodiacarum doctrinam coniungi cum doctrina metricae: etenim peritia illarum non minus in pedestri sermone quam in versibus nobis opus est. Itaque ne hoc quidem mirum, quod videmus multos Romanorum poetas, maxime ultimorum temporum, excellentes metricarum legum cura, at parum observantes prosodiacarum; alios, antiquissimos praecipue, cum prosodiae servandae sint studiosissimi, peccantes in metricam.

Ceterum cum libellus noster esset destinatus usibus quotidianis praeceptorum, seclusa sunt pleraque eorum, quae a placitis florentissimae litterarum Latinarum aetatis scriptorum essent aliena.

Itaque sic habeto: in orthographia referenda describi potissimum morem et rationes saec. p. Chr. primi, ut tamen

etiam Caesaris, et Augusti aequalium spectentur placita; in prosodia usum qui optinuit a Lucretio Vergilioque usque ad Iuvenalem, ita, ut plurimum deferamus Augusti aequalibus et maxime quidem respiciantur auctores scholarum usu frequentati.

In orthographia constituenda etsi multum nos tribuere par erat grammaticorum inscriptionumque et librorum manuscriptorum testimoniis, plus tamen, ut solemus, tribuimus rationi, vix umquam ut commendaremus scripturas tales, quas a pronuntiandi more alienas fuisse constaret. Ceterum in hac opellae parte praeter nostras copias usi sumus, ut par erat, Lachmanni*), Ritschelii**), Corssenii***), Brambachii†), aliorum scriptis: reliqua proprio Marte, ut aiunt, gessimus. Qua quidem in re gratissimum mihi evenit, ut de accentu Latino sententiam animi apertissime possem exprimere, de quo et olim et nuper multi iudicarunt perperam, utque errores prosodiacos, qui plurimi feruntur in lexicis, liceret corrigere.

Dab. Petropoli, Kal. Febr. A. MDCCCLXXVIII.

*) Commentarius in Lucretium. Berolini 1850.

**) Opuscula philologica, p. II. Lipsiae 1868.

***) Ueber Aussprache, Vocalismus und Betonung der lateinischen Sprache. II part. Ed. alt. Lips. 1868. 1870. Beiträge zur italischen Sprachkunde. Lips. 1876.

†) Die Neugestaltung der lateinischen Orthographie. Lipsiae 1868. — Hilfsbüchlein für lateinische Rechtschreibung. Ed. alt. Lipsiae 1876.

I.

DE ORTHOGRAPHIA.

§. 1.

Quid sit orthographia.

Orthographia est recta verborum scriptura.

Eius leges duplici possunt temperari ratione: nam aut ad originem verborum et ad etymologiam (quod latine dicitur veriloquium) referuntur aut ad communis vitae usum pronuntiandi. Illam fere sequuntur Galli ac Britanni, hanc ut plurimum Germani et Rossi; magis etiam eadem usi Graeci et Romani veteres.

Ceterum ut sunt humana inconstantia, nulla gens ita probavit alteram rationem, ut altera prorsus esset exclusa. Praeterea nulla scriptura ita potest reddi vox humana, haec ut semper et ubique aequetur illa. Porro partim consilio partim casu, ut in aliis rebus, ita in orthographia interdum recta ratio evertitur.

Denique perinde atque omnia, etiam orthographia temporum cursu plerumque mutatur. *Itaque inter Romanos alia scriptura verborum usus Livius, alia Ennius, alia Cicero, alia Tacitus. Quod cum ita sit, ne inaequalitate scribendi aut oculi offendantur legentium aut in errorem inducantur animi, scriptura nostra reddi oportet certae usum ac morem aetatis, et quidem eius, qua ipsa lingua scriptorum pariter ingeniis et studiis grammaticorum ad summam est adducta perfectionem.*

Igitur in Latina lingua sequendus est mos scribendi, qui optinuit apud cultissimum quemque Romanorum saeculo eo, quod fuit inter Augusti mortem et Traiani (ab a. p. Chr. n. 14 ad 117), proximum illud aureae litterarum Latinarum aetati, cuius quidem auctores exceptis Varrone et Lucretio ac Sallustio, qui etiam in orthographia amant archaismos, prope accedunt ad usum scribendi saec. p. Chr. primi. Nam orthographia priorum temporum partim subobscura propter penuriam testimoniorum,

partim vetustate horrida, posteriorum primum fucata quadam antiquitatis specie (quae quidem maxime affectabatur saec. II). deformis, deinde rusticitate, a saeculo quippe III p. Chr. n. in barbariem vergente sermone Latino. Praeterea ut in sermone, ita in scriptura tamquam scopulum nos fugere oportet quaevis inusitata, excepto quando ea adhibentur cum consilio certo ac ratione, velut ad imaginem quandam antiquitatis reddendam aut irridendi causa. *Sequendus igitur summus ille Latini sermonis arbiter Cicero*, qui dixit in Oratore (48, 160), se in eis, quae aliter sua aetate efferrentur atque prisca, usum loquendi populo concessisse, scientiam sibi reservasse.

Ceterum satis constat Romanorum plerosque in orthographia non satis fuisse constantes aut diligentes (de quo dignissima memoria quae tradit Marius Victorinus pg. 2456 sqq. P.): nos tamen in ea oportet aliquanto plus ponere studii. Nam cum in illis Latinae linguae usus esset vivus ac nativus, non erat timendum, ne pronuntiatio orthographiae pravitate posset corrumpi. Aliter nunc res habet: nam cum sermone utamur Latino extrinsecus adscito et grammaticorum opera percepto, *scribendi nos studere oportet et integritati et aequalitati*. Propterea *ubi duplex constat scriptura, ea omnino nostro usu est adhibenda, quae commendatur soni suavitate*, quam Graeci dicunt euphoniā, satis cum constet illa solum in pronuntiando usos esse veteres, quatenus vigeat lingua Latina: v. c. *scribendum tempto, non temto, ahenus, non aenus, inchoo, non inchoo, di non dii*.

Ipsi sane Romani, quo longius cultu et eruditione sunt provecti, eo magis diligentes vel potius morosi in scribendo ac pronuntiando extiterunt, haud raro ut propter analogiam veram vel falsam laederent leges euphoniae: quod tamen nos non debemus imitari exemplum.

§. 2.

De fontibus orthographiae Latinae.

Fontium ex quibus possit peti orthographiae Latinae peritia genus est quadruplex: grammaticorum scripta veterum, librorum Latinorum codices, inscriptiones, auctoritas poetarum.

De grammaticis.

Grammatici magis magisque vergente sermone Latino quod plurimum operae dederunt scripturae verborum corrigendae, quae et ipsa vulgi imperitia erat corrupta, non est mirum. Igitur a multis aut locis singulis aut aliquando totis voluminibus tractata orthographia. *Sed eorum cum cura examinanda et caute adhibenda placita.* Nam saepe aut eorum quos sequuntur errore decepti aut propria levitate inducti ineptissima quaeque et falsissima probaverunt. Qua in re maxime eis fuit fraudi cupido discernendi similia, veluti cum distinguebantur ab eis *vertex* et *vortex* aut adeo *arbor* et *arbos*, *lepor* et *lepos*, praeterea graecae linguae respectus nimius, denique studium exquirendi, unde verba essent ducta. Nam ad illustrandas origines vocabulorum Latinorum cum nulla eis lingua suppeteret praeter Latinam et Graecam, in etymologia factitanda eos plerumque a vero aberrare oportebat; eaque pravitate etiam orthographia corrupta.

Ac tamen grammaticorum testimonia utilissima saepe et gravissima, partim quia codicibus sunt usi aliquanto antiquioribus quam quibus nos utimur, partim quia secuti sunt ut plurimum auctoritatem grammaticorum primi p. Chr. n. saeculi, quo et sermo Latinus fuit emendatissimus et orthographiae studium acerrimum idemque subtilissimum. Etenim satis constat huius temporis scriptorum, quamquam diversi fuerunt doctrinâ et rationibus, maiorem partem ea probasse placita in scriptura verborum, quae paragr. 1 commendavimus.

Orthographiae studium inter Romanos tam fuit antiquum quam studium litterarum. Ipsum iam Livium Andronicum scripturae verborum rectae haud mediocrem operam navasse veri est simillimum. Mox Ennius in eadem est versatus cura. Deinde Accius quaedam novavit, quae quidem minus placerent Lucilio, homini et ipsi rei orthographicae studiosissimo. Deinde per Terentium Varronem, Nigidium Figulum, Verrium Flaccum hoc studium est propagatum ad homines doctos saec. p. Chr. primi et secundi. Ceterum temporibus illis orthographiae et grammaticae quanta fuerit cura, apparet vel ex hoc, quod ipse primus ille Caesarum C. Iulius de

analogia scripsit libros quodque Claudius Caesar aliquot litteris additis auxit litteraturam Romanorum sive, ut vulgo vocatur, alphabetum.

Saeculo post Chr. n. primo ac secundo magna admodum provenit Romae grammaticorum copia. Ex quibus maxime fuerunt insignes et ad orthographiam constituendam utiles M. Valerius Probus, C. Plinius Secundus, Caesellius Vindex, Flavius Caper, Velius Longus, Terentius Scaurus. Sed ex horum studiis praeter ea, quae posteriorum grammaticorum servata sunt curis, nihil pervenit ad nos nisi excerpta ex Capri scriptis Longique ac Scauri libelli singuli. Ceterum ut ea quae M. Tullius in Oratore [45, 153 — 48, 162], ita quae Quintilianus instit. orat. libro I [cap. 7] de orthographia sui temporis tradit, utilia admodum cognita. Praeterea Gellius, qui floruit Antoninorum tempore, ut est homo variae doctrinae, in noctibus Atticis saepe tractat res orthographicas.

Saeculo III et proximis deficiente doctrina propria cum grammatici paratis antiquorum uterentur copiis, maxime Varro- nis, Verrii, Probi, Plinii, Caesellii, ingentia illa priorum volumina in brevius contrahi sunt coepta. Ita saeculo III a Pompeio Festo Verrii libri de significatione verborum, Plinii de dubio sermone a Iulio Romano sunt excerpti. Ceterum plerique grammaticorum ut olim, ita tunc rem orthographicam obiter magis tractavere quam propriis libris.

Utilissima sunt ad orthographiam vetustissimam cognoscendam, quae medio saec. IV Marius Victorinus primo libro artis grammaticae (p. 2456 sqq. P.) inseruit. Praeterea multa cognita digna inveniuntur in scriptis Charisii, Diomedis, Donati et quae sub Probi nomine feruntur. Ea omnia etiam saeculi sunt quarti.

Ex saeculi V scriptis maxime ad usus pertinent nostros Prisciani Caesarensis institutionum grammaticarum libri XVIII. Denique paene in ipso fine litterarum Latinarum positus Aurelius Cassiodorius circa a. DLX ex variis diversorum pretio auctorum scriptis conflavit librum de orthographia.

Praeterea non est quod dicam, praeter eos quos memoravi etiam in aliorum grammaticorum scriptis subinde reperiri,

quibus cum commodo possis uti ad orthographiam recte constituendam. Grammaticorum latinorum scripta pleraque omnia, praeter Varronis, Festi, Nonii, reperiuntur in syllogis grammaticorum ab Elia Putschio [Hanoviae 1605] et Henrico Keilio ac Martino Hertzio editis [Lipsiae 1857 sqq.].

Qui proximi fuerunt temporibus Cassiodorii Isidorus (c. a. 600) et Beda (c. a. 700) etiamsi quaedam habent petita ex grammaticis scriptis probae antiquitatis et ob id satis commoda, plura tamen afferunt sui aevi barbariae congrua et memoria parum digna. Ceterum grammaticorum medii aevi studia satis possunt perdisci ex Hermanni Hageni anecdotis Helveticis [Lipsiae MDCCCLXX].

§. 3.

De codicibus.

Secundus fons orthographiae Latinae *codicibus manuscriptis* continetur, qui a quarto inde p. Chr. n. saeculo feruntur plurimi. Quorum quidem testimoniis eo plus apparet inesse auctoritatis, quo magis sunt et antiquitate insignes et cura. Et satis constat in multis libris describendis versatos esse homines et Latini sermonis et legum a grammaticis constitutarum bene gnaros. Sed vix pauciores reperiuntur, qui, quantumvis vetustate notabiles, exarati sint cum summa neglegentia imperitiaque. Plurimum autem faciunt ad orthographiam constituendam codices saec. IV—VII, quales extant non ita pauci. Posterioribus enim medii aevi temporibus, maxime a saeculo inde XI, accrevit continuo incuria orthographiae priscae et incorruptae.

§. 4.

De inscriptionibus.

Quod cum ita sit, felici accidit casu, ut tot *inscriptiones* aut saxo incisae aut aeri servarentur. Earum, quae usque ad finem liberae rei publicae Romanae pertineant, numerus cum sit satis exiguus, ingens prope extat multitudo ab Augusti inde tempore confectarum, et continuo quae augeatur. In eis tamen adhibendis eadem opus cautione atque in libris

scriptis: nam multas apparet aut hominum esse plebeiorum atque indoctorum aut eorum, a quibus sculperentur, culpa depravatas. Quare ex inscriptionibus maxime respiciendas apparet eas, quae publica auctoritate sint factae ab Augusti inde tempore ad Antoninorum.

Ceterum et inscriptionum optimarum et membranarum praestantissimarum testimonia ita inter se concinere solent et conspirare, ut facile intellegas neutris posse nos carere ad orthographiam Latinam constituendam. Cuius rei mirificum documentum est hoc, quod Porfyrius Optatianus, Constantino Magno aequalis, homo Latini sermonis peritus admodum, cum carminibus artificiosissimis multorum verborum, quibus utitur, scripturam apertissime declararit, locis plerisque eo utitur scribendi modo, qui et codicum et inscriptionum auctoritate adseritur.

§. 5.

De auctoritate poetarum.

Iam cum et librarios et inscriptionum auctores appareat eo magis fide dignos, quo accuratius sunt secuti auctoritatem grammaticorum saec. p. Chr. n. I, tamen ne errores oriantur, haud ita raro deserenda etiam horum placita. Satis enim constat eos, doctrinis impeditos falsis, interdum commendasse scripturas tales, quae nullo modo congruae essent pronuntiandi consuetudini. Quibus cum veteres Romani uti possent sine ullo periculo male pronuntiandi, quippe quibus nativa esset et a parentibus tradita sermonis Latini elegantia, nos, quibus cum labore ac sudore extrinsecus adsciscendae sunt magistrorum opera leges sermonis latini, a talibus scripturis omnino abstinere addecet. Exemplis rem declarabo. Etenim cum et grammaticorum doctrina et membranarum inscriptionumque auctoritate commendentur ut plurimum nominativi *dii ii*, dativi vel ablativi *diis iis*, reiciantur *di i*, *dei ei*, *dis is*, *deis eis*, num tandem his obsequemur testimoniis? At alia longe commendantur auctoritate poetarum, quorum usu firmatur Romanorum cultissimum quemque usum esse fere formis quae sunt *di dis i is* et aliquando sed rarissime illis

dei deis ei eis. Unde igitur abusus ille tam mirificus invaluit? Nolebant grammatici commendare formas *dei ei*, ne eadem esset in vocabulis usu tritissimis nominativi pluralis atque genetivi vel dativi singularis species, nec magis illas *di i*, ne in casu obliquo secundae syllabarum numerus esset minor quam in casu recto nominativi singularis neve confunderetur *i* cum imperativo verbi *eo*. Porro cum in codicibus antiquissimis paene semper inveniantur *semiadapertus*, *semiustus*, *seminhomo* similia, cum tamen poetarum exemplis adseratur ne semel quidem pronuntiatam esse *i* in *semi*, ante vocalem vel *h* positam, apparet scribendum *semadapertus*, *semustus*, *seminhomo* ac respuendam grammaticorum auctoritatem, qui falsam ideo utique probarunt scripturam, ut compositorum talium perspicua esset pars prior. Similis autem perversitatis multa grammaticorum Latinorum feruntur praecepta.

Quod cum ita sit, haud dubie reicienda grammaticorum placita, ubi certum est, quas commendent scribendi rationes diversas fuisse a pronuntiandi more Romanorum doctrina cultue praestantium. Qui quidem qualis fuerit, facile plerumque apparet ex scriptis poetarum, qui soni id est euphoniae semper fuerunt studiosissimi.

Itaque ea tantum ab omni parte poterit commendari orthographiae constituendae ratio, qua efficiatur, ut quam proxime accedamus ad pronuntiandi morem eum, quo cultissimum quemque Romanorum florentissima aetate linguae Latinae usum constet.

§. 6.

De recentiorum philologorum studiis orthographiae.

Ceterum post renata saec. XV humanitatis studia orthographiae Latinae cura diu fuit perexigua, partim contemptu rei, ut nimis minutae, partim vi inertiae, quae semper officit rectiorem viam monstrantibus, partim ignorantia, cum vulgari adhiberentur usu exemplaria, in quibus scriptura verborum referret saeculi XV vel XVI morem, quo tempore in libris imprimendis homines docti id fere genus scribendi sunt secuti, quod invenitur in codicibus medii aevi recentissimis. Itaque orthographiae Latinae scientia nullo quidem tempore

prorsus fuit neglecta, sed ut esset paucorum hominum et a communi usu aliena. Quae incuria nostra demum aetate, maxime *Caroli Lachmanni* et *Friderici Ritscheli*, qui multos habuerunt sectatores, cessavit merito.

§. 7.

De litteratura Latina.

Litterarum figuras Romani a Graecis acceperunt.

Ab Augusti inde aetate hae in usu communi fuerunt litterae:

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Romani in scribendo fere usi sunt *litteris*, quas nunc vocant, *capitalibus sive quadratis*. Per medium aevum, quo facilius fieret scriptura, uti coepere vulgo *litteris minusculis vel cursivis*. Quadratae tamen adhibentur vel hodie in initio nominum proprium et in periodi principio vel orationis directae vel versuum.

G post bellum Punicum primum recepta in sermonem Latinum; pro qua antea adhibebatur *C*, quod mansit in compendiis *C*. pro *Gaius*, *Cn.* pro *Gnaeus*. *K* pro *c* non est in usu, nisi sequente *a*, et maxime in duobus vocabulis *Kalendae*, *Karthago*; *q* pro *c* non licet poni nisi sequente *u* brevi cum vocali. *I* et *V* cum a veteribus promiscue adhiberentur pro vocali et pro consona, recentiore tempore consonae loco adhiberi coeptae sunt *J, j*, vocalis *U, u*. Nos servata *U* vel *u* ad ambiguitatem quorundam verborum tollendam abdicabimus *J* et *j*, quae plane sunt supervacaneae.

I et *v* consonae numquam possunt recipi in Graeca, at interdum recipiuntur in barbara. Itaque pronuntiandum *iambus*, *Agave*, contra *Judaeus*, *Vonones*.

Y et *z* (ex quibus haec fuit iam in antiquissima litteratura Romanorum, sed ut deinde omitteretur) ab Augusti tempore communi usi adhiberi sunt coeptae in vocabulis Graecis aut barbaris; *y* etiam irrepsit in pauca Latina. Nam antea pro illa plerumque *u*, pro hac *ss* vel in init. vocab. *s* adhibebantur (sicut etiam posteriore tempore interdum factum), ut *Suria*, *trapessita*, *Sethus*.

§. 8.

De Graecis in linguam Latinam réceptis.

Antiquissimo iam tempore Romani a Doriensibus, quorum coloniae Italiam inferiorem et Siciliam inhabitaverant, satis multa acceperunt vocabula Graeca: quae nimirum omnia dialecti Doricae referrent proprietatem, ut machina, Latona, Aesculapius provenerunt ex illis μηχανή, Λατώ, Ἀσκληπιός.

Deinde cum a Livii Andronici tempore (240 a. Chr.) imitatio scriptorum Graecorum magis magisque increbesceret, ex libris horum sunt translata in Latinum sermonem vocabula, substantiva quidem p̄multa, adiectiva et verba perpauca. Ceterum in sermone quotidiano plura aliquanto quam in scriptis — praeter levissima, ut saturas, comoedias, epistulas — adhibebantur Graeca.

Antiquissimi Romani, ut solent facere populi rudes, vocabula peregrina Latini sermonis modulis ac sonis accommodabant. Itaque tum orta illa: Agrigentum, Tarentum, Catina, machina, Cumae, Achivus, Argivus, Troia, Ajax, Maia, lagoena, epistula, Hecuba, mina, drachuma, Aesculapius, cygnus, Gnosus, Pollux, Hector, Hectōris, Apollo, Apollinis, alia multa, ut mittam quod Apertam pro Apolline, Catamitum pro Ganymede, Alumentum pro Laomedonte, Melum pro Nilo dixere.

Verum ab Accii tragici tempore magis magisque studuere Romani servare proprietatem Graecorum: quae aucta est cura temporibus Caesaris et Augusti, quibus etiam 'y' et 'z' litterae additae sunt sermoni Latino. Illa tamen, quae vetustissima aetate essent recepta, priscam plerumque retinuerunt formam.

Ceterum vulgus, ut est antiqui moris magis tenax, etiam post Ciceronis aetatem aliquanto plus sibi permisisse in Graecis adaptandis ori Latino et grammaticorum et inscriptionum testimoniis probatur.

§. 9.

De accentibus. De syllabis dirimendis et de interpunctione adhibenda.

Accentus, quando latine scribimus, non ponuntur. Nam quod fuere grammatici, qui dicerent interdum adhibendos eos

ad distinguenda similia, scribendumque utputa *ponè*, *modò*, *circùm*, acuta finali, ut discernantur a *pone* imperativo, *modo*, *circum* substantivis, reicienda omnino placita ista. Etenim qui tam parum ingenio valet, ut non possit nisi accentu addito distinguere adverbium a verbo vel nomine, eum omnino non oportet litteras Latinas addiscere. Ceterum plura de accentibus dicta in secunda huius libri parte, ubi de prosodia agitur. In *syllabis dividendis* veteres cum parum fuerint anxii, nunc fere hae servantur leges:

In vocabulis simplicibus consona una vel muta cum liquida semper pertinent ad syllabam sequentem, nec minus *mn*, *sc*, *sp*, *st*, ut *ma-ter*, *ni-gra*, *o-mnis*, *ve-scus*, *a-sper*, *ve-stra*. Etiam alii nexus consonarum, quibus aut quorum similibus in graeca lingua initia continentur verborum, commode possunt trahi ad syllabam sequentem, ut *a-ctus*, *Ca-smena*, *smara-gdus*, quamquam licet in his etiam sic dividi partes: *ac-tus*, *Cas-mena*, *smarag-dus*. Ubicumque aliae adstant consonarum iuncturae, prior consona accedit syllabae priori, ut *ar-tus*, *al-ma*, *trium-phus*, *con-tra*.

In compositis vocabulis partes distinguuntur, ut *red-eo*, *inter-est*, *as-porto*. Sed si compositi pars prior est subobscura aut in fine truncata sequente vocali, syllabae ita dividuntur ut in verbis simplicibus, utputa *ani-madverto*, *po-test*, *ve-neo*. Ita etiam discernendum *quo-niam*, *e-tiam*, quia *i* in his est vocalis.

Praeterea quidam eo curae sunt progressi, ut *dihaereseos puncta* adderent vocali, ubicumque esset timendum, ne ab imperitis cum praecedente copularetur per diphthongum, scriberentque *aënus*, *poëma* sim.

Interpungendi notas communi usu non adhibuerunt veteres nisi punctum, quod quidem saepe ab eis adhibebatur non modo ad sensuum, sed etiam ad verborum fines significandos. Nos tamen in oratione Latina, quo facilius intellegatur, isdem fere interpungendi signis, quibus in nostra lingua, utimur. Cavendum tamen, ne simus nimii adhibendis interpunctionibus, quo vitio periodi Latinae pulcherrima structura evertitur eiusque quasi resecantur membra. Itaque non ponendum

comma ad separandum a verbo finito accusativum cum infinitivo vel ablativum absolutum, neque opus est sensus relativos, ubi participii periphrasis eis continetur et omissum est pronomen demonstrativum, includi commatis. Scribendum igitur frustra negas crimen esse verum. Re cognita Caesar (sive Caesar re cognita) in Galliam perrexit. Praeterea potest scribi: Eum omnes qui norunt amant. Sedulitas autem stulte quem diligit urget. Praeterea ante id quod, si eo respicitur totum enuntiatum, ponendum comma, non post id: Timoleon, id quod difficillimum putatur, multo patientius tulit secundam quam adversam fortunam.

§. 10.

De assimilatione et variatione litterarum.

Euphonia linguarum magna ex parte continetur litterarum sive assimilatione sive variatione. Etenim assimilando nimis inaequalia vel inconcinna ad aequalitatem aliquam sive concinnitatem revocantur; contra variando aequalia nimis et ob id ingrata sono aut tolluntur aut mitigantur.

Quae cum ita sint, et assimilatio et variatio frequentissima apud Graecos et Romanos, ut qui vel maxime studuerint euphoniae.

Assimilationis exemplum apud Graecos et Romanos sunt praepositiones multae cum aliis orationis partibus compositae ut ἐμβάλλω, σὺρρέω, *impugno, irruo*; variationis apud Graecos Βάκχος, Σαπφώ, Πιττεύς, ubi prior aspirata mutata est in tenuem, apud Romanos *Gracchus* pro *Grachchus*, *meridies* pro *mediidies*, *asporto* pro *absporto*, *stipendium* pro *stipipendium*.

Assimilationis ex lege evenit in oratione Latina, ut scribe retur aut certe pronuntiaretur *tenuis ante tenuem, media ante mediam*, ut *optineo, supter, abduco*. Simili causa institutum illud, ut *n* sequente *b* vel *p* fieret *m*, contra *m* non toleraretur ante gutturalem, *n* sequente gutturali paene sonaret ut *g*. Praeterea *geminatio consonarum* plerumque assimilationis temperatur lege, ut *arrideo* pro *adrideo*.

Assimilationis ex lege etiam orta allitteratio et homoeo-

teleuton, quae plurimum sunt adhibita sermone Latino, et vel nunc possunt adhiberi, sed cante. Nam rursus *variationis lege* vetatur, ne nimis saepe recurrant, ut apud Ennium: *o Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti* vel apud Lucretium: *naufrajiis magnis multisque coortis*.

Contra contractionis ac synizesis et elisionis Graecae Latinaeque leges ortae *ex studio variandi vel tollendi vocales* in syllabarum sive verborum fine positae sequente vocali.

Ceterum notandum in omnibus linguis orationis partes, quo sint usu frequentiores, eo magis esse aptas ad mutationes quaslibet; composita autem eo plures subire vicissitudines, quo magis simplicia, unde ducuntur, aut inusitata sunt aut obscura.

§. 11.

De vocalibus et diphthongis.

Vocales ipsa natura sua faciliores sunt ad mutationes quaslibet quam consonae.

Ā per compositionem plerumque mutatur in *ī*, *ē*, *ū*, ut *inficio*, *obtrēcto*, *incūlco*; *ē* in *ī* ut *optīneo*.

Pro *ū* sequente una consona saepe a Ciceronis inde tempore substituta *ī*, ut *alimentum* pro *ālimentum*, *aestimo*, *optimus*, *obstīpesco* pro *aestūmo*, *optūmus*, *obstūpescō*.

Eadem *ū* post *q* semper, post *g* et *s* saepe similis fit consonae *v*. Tali condicione fuit sono tenui admodum, unde pro *qu* interdum ponitur *c*, maxime sequente *u*, ut *cotidie*, *secuntur*, *ecus*; post *g* vel *s* omittitur *u*, ut *urgueo*, *urgeo*, *suavium*, *savium*.

Praeterea de *i* et *u* et *y* dictum § 7.

Ex diphthongis optima aetate prosae usu tantum servatae eae, quarum posterior pars esset *c* vel *u* (exceptis pronominibus, particulis, interiectionibus paucissimis, quae habent *ei*, *oi*, *ui*, ut *ei mihi*, *deinde*, *quoi*, *cui*, *huic*), et quidem tales: *ae*, *oe*, *au*, *eu*. — Praeterea *yi* servatur in Graecis, ut *Harpyia*, *Ilithyia*.

Pro *ae* ipsi Romani interdum adhibuerunt *ē*: quod tamen ab urbanitate fere fuit alienum, ut etiam magis multo *ē* posita pro *oe*. In compositis *ae* fere transit in *i*.

Ae sonabat ut *η* Graecorum. Ex *oe* interdum orta *u*, ut *moenera*, *munera*, *poena*, *punio*, *Poeni*, *Punicus*. O factum ex *oe* in *non*, quod antiquitus fuit *noenum*, *noenū*. Praeterea ex *λάγνος* factum *lagoena*, *lagona*.

Pro *au* interdum invenitur *o*, ut *caudex*, *codex*, *plando*, *plodo*, vel *u*, ut *claudo*, *cludo*. Sermone plebeio pro *au* interdum posita *a*, ut *Agustus*, *tarus*.

Eu in Graecis servatur. Pronuntiandum igitur *Orpheus*, *Pcleus*, non *Orphēūs*, *Pelēūs*.

Pro *ει* Graeca modo *ē* adhibetur, modo *ī*. Ante consonam tamen ponitur *ī*, ut *Nilus*, quamquam invenitur aliquando *Polycletus*, *ēdyllium*.

§. 12.

De vocalium concursu.

Displicet vocalium concursus in vocabulo simplici, et quidem magis, si utraque brevis est.

Talis hiatus quo molestior est, et plura et fortiora remedia ad tollendum illum vel mitigandum adhiberi par est.

Pessime oderant Romani vocalium concursum earundem, imprimis coniunctas aa, ee, oo, minus ii, uu (aut ji, vu).

Omnino a vel o iunctae cum vocali qualibet insequente a Rōmanis vix adhibentur praeter paucula vel nomina propria vel composita.

Quae cum ita essent, ad Propertium et Ovidium usque in genetivis substantivorum in ius, ium exeuntium unum i et scribebant et pronuntiabant, ut Tulli, consili.

Postea scribere coeperunt et pronuntiare Tullii, consilii, sicut nos facimus, ut tamen et brevior forma maneret. Similiter veteres scribebant in genetivo sing. et nom. et dat. plur. verborum in aius, aia, aiū, eius, eia, eium exeuntium Gai, Pompei, Bais, Mais, Pompeis; sed potest etiam secundum analogiam poni duplex i, ut Gaii, Bais sim.

In praeteritis, quae habent ivi, si omissa sit v, quando sequitur i, contractionem fieri melius est praeter perf. indic. primam et tertiam sing. et primam pluralis pers., ut petisti, petisse, contra petii, petiit, petiimus.

Pro *uu*, *vu* ad Ciceronis usque aetatem dicebant scribebantque *uo*, *vo*, ut *adsiduom*, *servom*, *volgus*, *equom*. Et *vo* pro *vu* praeter finales ne primo quidem p. Chr. saeculo fuit infrequens. Ac maxime quidem antiquus mos scribendi in nominibus mansit propriis, ut solet fieri.

Pro *quu* etiam ponitur *cu*, ut *ecum*. Ita semper *cum*; et in verbis scribitur melius *relincunt*, *secuntur*, *locuntur*, *secutus*, *locutus*.

Magis omni tempore placuerunt Romanis iuncturae vocalium hac: *iu*, *ju*, *ui*, *vi*, *ie*, *je*, *ue*, *ve* et maxime *ea*, *ei*, *eo*, *eu*, *ia*, *io*, *ja*, *jo*, *ua*, *uo*, *va*, *vo*.

Ceterum cf. summ. rei metricae § 27 p. 55.

Magis etiam quam in verbo simplici in media parte compositorum est molestus hiatus vocalium concurrentium, sed ut isdem plane legibus soni temperetur atque in verbo simplici. Unde ad eum tollendum Romani persaepe usi sunt aut ecthlipsi, ut dixerunt unaninus, semhomo, sesqualter, biugus pro unianinus, semihomo, sesquialter, biugus, aut contractione, velut bigae pro biugae, aut synizesi, ut deinde pro deinde.

Omnium molestissimus est *vocalium in fine prioris verbi et initio sequentis concursus*; qui ubi fit, praecedens vocalis liquefacta coniungitur quadamtenus cum insequente, ut tamen non omnino eximatur ex metro praeter encliticas *que*, *ve*, *ne*.

Durior concursus vocalium, si vel finalis sit longa aut in 'm' exiens vel initialis accentu notata sive brevis, facilior, si eadem sono aut certe quantitate coeant vocales.

Omnino conferenda ea, quae de vocalium concursu dicta sunt pgg. 53—66 summarii metricae Latinae.

Ceterum quo longius aetate progressi sunt sermo Graecus et Latinus, eo magis hiatus vocalium concurrentium facti sunt patientes, perinde atque in linguis recentibus eius cura plerumque invenitur perexigua.

§. 13.

De syncope et epenthesi.

Syncope fit extrusa vocali brevi, quae inter duas est consonas. Haec quia a gravitate Romana videbatur esse aliena,

in prosa urbana eius perexiguus fuit usus; quamquam interdum difficilius est iudicium de ea propter codicum incerta aut corrupta testimonia: *magis aliquanto optinuit apud poetas*, quos metri tenet necessitas, *maxime quidem* apud eos, qui aut antiquissima fuerunt aetate aut recentissima, aut communis vitae sermonem sunt imitati *ut satirici et comici*.

Etiam in prosa inveniuntur, ut omittam nota volgo *iurgo, purgo* (pro *iurigó, purigo*), *pergo, surgo, assecla, disciplina, dextra, dextrum, quadriduum, postridie, altrinsecus, infra, supra, extra, valde, audacter, talia, qualia sunt calfacere, olfacere, misertus, lamna, lardum, tegmen, hercle, mehercle*, et in *-clum* *exeuntia oraculum, periculum, saeculum, spectaculum, vinclum*, sicut et *nomenclator*.

Alia multa exempla, ex poetis petita illa, habes d. r. m. 366.

Syncope illa quae fit in verbis in *-si, -xi* exeuntibus sequente *s*, ut *evasse, erepse, extinxe*, aliena est a prosa bona, excepto quod *ausim, ausis, ausit, ausint* interdum inveniuntur, praeterea in oratione infecta fuco antiquitatis *fazo, faxim* et quae ab his descendunt. In poesi talibus, qualia sunt *evasse, extinxe* usi sunt *Vergilius, Horatius in hexametris*, *Propertius*, non *Tibullus* aut *Ovidius*; et disyllaba *fazo, faxim, ausim, faxis, ausis, faxit, ausit, faxint, ausint* interdum inveniuntur in versibus. Contra *Romani*, antiquissimi maxime et recentissimi, interdum consonis *Graecis*, quarum esset iunctura insolita auri *Latinae*, interposuerunt vocales maxime *ĩ, ũ*, raro *ă, ě, ǫ*, ut *cycinus, Alcumaeo*. Cuius rei exempla etiam in pro-
sam recepta sunt *mina* pro *μνᾶ*, *Aesculapius* pro *Ἀσκληπιός*.

§. 14.

De consonis.

Quaedam de consonis iunctis dicta supra, §. 10.

De b et p.

B non solet poni ante *f*. Itaque scribendum *afui*, non *abfui, offui*, non *obfui, sim*. Sequentes *s* vel *t* sonat *p*, ut in *urbs, obstipesco, obtineo*. In perfectis et supinis verborum etiam scribi debet *p*, ut *scripsi, scriptum, nupsi, nuptum*.

Praeterea inter *m* et *s* vel *t* saepe interponitur *p* euphoniae causa ut *demptsi*, *demptum*, *Amps Sanctus*, *hiemps*. Ita etiam *tempto* pro *tento*.

B et *v* interdum permutantur, ut *ferveo*, *ferbui*.

De c et t.

Nos medii aevi secuti usum pro *c* sequente *e*, *i*, *y*, *ae*, *oe* efferimus *z*, ut *zi* pro *tī* sequente vocali, exceptis Graecis vel quando praecedunt *s*, *t*, *x* ut *Miltiades*, *ostium*, *Bruttium*, *mixtio*. Neque hoc vitium iam potest evelli. Scribendo tamen semper adhibendae *c* et *t*. Praeterea accurate pernosendum, quando *ci* poni oporteat, quando *ti*.

C aliquando euphoniae causa inculcatur inter *n* et *t*, ut in *Quinctilis*, *Quinctilius*.

C sequente *n* in graecis fit *g* in *Gnidus*, *Gnosus*, *cygnus*.

De d et t.

D in fine vocabuli sonat quasi *t*.

In verborum tertia persona semper scribendum *t*. Pronominum finalis melius adhibetur *d*, ut *id*, *quid*, *quod*, praeter *quot* (*skolko*, *wieviel*) et ea quae inde descendunt. Praepositiones habent potius *d*, coniunctiones *t* praeter *sed* et *quod*.

Pro *haud* et *haut* invenitur ante consonas *hau*.

De g.

G in initio verborum sequente *n* plerumque omittitur ut *nascor*, *nosco*, *nubo*, *narus*, *navus*.

G interdum euphoniae fit causa ex *c*, ut *neglego*, *cygnus*.

De h.

H non est littera, sed spiritus. Inde quae ab *h* incipiunt verba vel syllabae putantur a vocali incipere.

H spiritus in initio multorum verborum tam exiguo fuit sono, ut ipsi Romani dubitarent, utrum addendus esset necne, ut in *harena*, *honus*, *have*. In mediis verbis, ubi paullo fortius sonabat, saepe additur ad mitigandum hiatum, ut in *ahenus*, *Phrahates*. In fine verborum non debet poni.

De f, ch, ph, th, rh.

Aspiratae *ch, ph, th, rh* ab a. fere 130 a. Chr. sunt receptae: ante Romani consonis non adspirabant. — Differt quippe satis multum Romanorum *f* (quod pronuntiatur ut Russorum et Germanorum littera eadem) a Graeco *φ*, quod nihil est nisi *p* cum spiritu. Itaque ante *f* poni debet *n*, non *m*.

Aspiratarum tamen in *Latinis* vocabulis semper exiguus fuit usus. *Ph* et *rh* praeter illa *limpha, triumphus, sulphur* tantum receptae in vocabula Graeca vel barbara, ut *Philippus, Rhemus*; *ch, th* nonnumquam etiam in Latina; ut *pulcher, sepulchrum, Otho*. Pro Graecorum *ῥῥ* Latine potest scribi sive *rr* sive *rrh*.

Consonae aspiratae non geminantur.

Interdum *h* per errorem a Romanis etiam additur in Graecis litteris quae sunt *c, p, t*, ut *Riphaeus, Bosphorus*.

De k.

Conf. §. 7.

De l.

L praecedente longa saepe duplicatur, ut *querella*. Contra sequente *i*, quae non sit finalis declinationis vel coniugationis, saepe altera *l* subducitur, ut *mille, milia, Messalla, Messalina*.

De m.

M sequente *d* vel *t* semper mutatur in *n*, ut *quendam*.

Sequente *c* item transit in *n*, plerumque etiam ante *q*, ut tamen saepius scribatur *m*, ut *quicumque, umquam, quemquam, namque*. Ita *tunc* factum ex *tumce*; et *tum cum* pronuntiatur *tuncum* (d. r. m. 239).

m in fine vocabuli parum sonat, ut in francogallico *nom*. Ideo insequente vocali elisioni non obstat.

De n.

N omittitur ante *gn* et interdum ante *c*, ut *ignosco, nactus*.

N praecedente longa et sequente *s* minus audiebatur. Itaque interdum omittitur, ut *semestris* pro *semenstris*, *decies* pro *deciens*, *toties* pro *totiens*. Nam quod dicunt nonnulli

grammatici veteres in *totiens*, *quotiens*, *aliquotiens* servandum *n*, contra abiciendum in eis quae a cardinalibus numeris descendunt ut *decies*, merae nugae, cum in illis propter frequentiam usus multo magis oportuerit omitti *n*. Interdum tamen inculcatur ibidem, ut *thensaurus* pro *thesaurus*, *formonsus* pro *formosus*.

De q.

Cf. §. 7.

De r.

Antiquissimi Romani in mediis vocabulis pro *r* saepe ponebant *s* ut *Fusius*, *Valesius*. Id mansit in finalibus nonnullorum, quae in *or* exeant, dissyllaborum paenultima brevi, ut *lēpos*, et feminini *arbos*.

R sequente *s* interdum assimilatur vel delitescit, ut *russum*, *Sassina*, *rūsum*. Ita *prōsa* dicitur *r* omissa.

De s.

S in initio verbi vel addita ante sive post consona (prae-ter *ns*) pronuntiatur fere ut Rossicum *c*, Germanicum *ss*. Etiam praeunte vocali longa interdum aetate optima duplicabant *s*, ut ipse Cicero scripsit *caussam*. Alioqui, si inter duas vocalis sit posita, vel praecedente *n* pronuntiatur, ut francogallicum *z*. In fine minus audiebatur.

De x.

X litteram quando sequitur *s*, haec non exauditur et melius omittitur, ut *exequor*, *extiti*.

De z.

Cf. §. 7.

§. 15.

De assimilatione praepositionum.

Quod supra dixi Romanos saepe non eodem modo pronuntiasse atque scripsisse, id maxime in praepositionibus compositis apparet. Nam satis constat, etiam ibi saepe eas assimilatas pronuntiando, ubi scribendo assimilatio aut numquam aut certe non semper exprimeretur. Sed haec ex eis, quae de assimilatione sunt dicta, facile poterunt suppleri. Ceterum eo magis assimilatio reddita est scribendo, quo usitatus

esset vocabulum aut si origo eius esset subobscura, ut imperator, agger, collega, appellare, imbuo, immölo.

I.

Ad fit *ac* sequente *c* vel *q*, ut tamen ante *q* etiam *ma*-
neat *ad*; ante *g* ponitur sive *d* sive *g*, ut tamen semper
scribatur *agger*, et quae inde descendunt, ut *aggerare*. Ante
gn vel *s* impuram modo scribitur, modo omittitur, ut *agnosco*,
adgnosco, *aspicio*, *adspicio*. Ante liquidas et *f*, *p* et *s* purum
servatur, ut tamen etiam possit assimilari (quod quidem in
p fit persaepe) excepta *m*, ubi id rarum. Ante *t* assimilatur.

Ante fit *anti* in *antisto*, *antistes*, *anticipo*.

Circum sequente vocali amittit *m*, ut *circuago*, *circuitus*.

Inter manet immutatum praeter *intellego* et quae ab eo
descendunt.

Ob assimilatur sequente *c*, *f*, *g*, *p*. Ante *s* vel *t* potest
transire in *op*, ut *opstipesco*, *optineo*. *Obs* apparet in *obsolesco*,
obscenus, *ostendo*. *B* omittitur in illis quae sunt *ömitto*, *öperio*.

Per manet, excepto quod sequente *l* ex *r* potest fieri *l*,
ut *pellucidus*, et interdum *r* ante *i* consonam omittitur.

Trans fit saepe *tra* ante *i* consonam, *d*, *l*, *m*, *n*, ut
traicio, *traduco*, *tralatus*, *tramitto*, *tranato*, quamquam et
pleniori formae locus. — Sequente *s* omittitur ut *transilio*,
transcribo.

II.

A ponitur ante *m*, *v*, interdum ante *f*, ut *afui*, *afore*;
abs ante *c*, *q*, *t*, et omissa *b* ante *p*, ut *aspello*, *asporto*; *bs*
abiecta, ut Corsseno placet, in *äperio*; *au* ante *f* in *fero*, *fugio*;
ab ante reliquas litteras.

Com (pro *cum*) ponitur ante *b*, *p*, *m*; *con* ante consonas
praeter *gn*; *co* ante vocales et *h* (exceptis illis *comedo*, *comes*,
comitium et quae ab his descendunt) nec minus ante *gn* ut
cognosco, et interdum ante *i* consonam, ut *coiugo* invenitur
pro *coniugo*.

Pro *con* sequente *l* vel *r* per assimilationem solet poni
col vel *cor*. Contra etiam invenitur interdum *con* ante *b*, *m*,
p. Interdum *co* cum vocali sequente contrahitur. Ita semper

dicitur *cōgo* (*coigo*) et aliquando *cōperio*, *cōlesco* (*cooperio*, *coalesco*). Sequentē *gn* saepe omittitur *g* ut *cōnecto*, *cōnitor*, *cōniveo*, *cōnubium*.

Ex ponitur ante vocalis et *h* et *c*, *p*, *t*, *q*, *s* praeter *escendo*, *epoto*. Sequens *s* melius omittitur ut *exequor*. *Ef* ponitur ante *f* (pro quo interdum scribitur ἀρχαῖκῶς *ec*, ut *ecfari*); *e* ante reliquas consonas, praeter *exlex*.

III.

In sequente *l*, *m*, *r*, *b*, *p* melius assimilatur; quod quidem paene semper fit in illis *impero*, *imperium*, *imperator*.

Ante *gn* omittitur, quando est adverbium negantis, ut *ignosco*, *ignotus*, *ignarus*, *ignavus*; contra quando est praepositio, *g* omittitur ut *innotesco*, *innatus*.

Sub, ut *ob*, sequentibus *c*, *f*, *g*, *p* assimilatur, interdum etiam ante *m*, *r*, ut *submitto*, *summitto*, *subripio*, *surripio*. *Subs* habes in *subscus* et omissa *b*, ut in *abs* et *obs*, interdum sequente *c*, *p*, *t*, ut *suscipio*, *suspendo*, *sustinco*. *Su* pro *sub* ante *sp*, ut *suspicio*, *suspiro*.

Sub quando imminuit significationem vocabuli, ut in *subrideo*, *subrusticus*, non videtur fere mutari.

IV.

Amb ante vocales, *am* ante *p*, *an* ante *c*, *q*, *f*.

Dī ante plerasque consonas et *s* impurum, et ante *i* consonam in *diindico*. *Dis* ante *c*, *p*, *t*, *q* et *s* purum, ut *dissero* (ex quo factum *disertus*), plerumque etiam sequente *i* consona. *Dif* ante *f*. Quando verbum a vocali vel *h* incipit, fit *dir*, ut *dirimo*, *diribeo* pro *dirhibeo*.

Rēd amittit *d* sequente consona praeter *reddo* et ea quae sunt *reppēri*, *reppūli*, *rettūli*, *rettūdi*, *reccido*, *reccidi*, ubi vides factam allitterationem. Poetarum sunt reliqua, ut *redduco*, *rellicuus*, *relligio*.

Sē fit *sō* in *socors*, *sobrius*; antiquiorem formam *sēd* retinet *sēditio*.

II.

DE PROSODIA LATINA.

§. 16.

De syllaba.

Omnis syllaba certum .habet tempus vel moram. Itaque aut *brevis* est aut *longa* (quasi ex duplicata brevi ut constet) aut *communis* vel, ut nunc dicitur, *anceps*. In prosa tamen communes syllabae admodum rarae.

Longa syllaba hoc signo indicatur –, *brevis* tali ∪, *anceps* utroque ∪.

Antiquissimi Romani et quidam aetatis posterioris saepe pro *longa i* ponebant *ei*, pro reliquis vocalibus longis *vocales duplices*, ut *aaram*. Ceterum ad vocalem longam quamlibet significandam in inscriptionibus saepe adhibetur *apex*, qui accentus acuti habet formam, et pro *i longa i* porrecta ut 'svIs'.

Syllabarum quantitas aut *ratione*, quam analogiam vocant Graeci, aut *auctoritate* cognoscitur. *Auctoritas* summa est *poetarum*, maxime eorum qui fuere a *Lucretio Catulloque* et *Vergilio usque ad Iuvenalem*. Praeterea observanda *grammaticorum et inscriptionum testimonia*.

In *m* exeuntes finales fuerunt breves, ita quidem ut *m* non exempta, sed obscurata novum quendam sonum redderet, ut in vocabulo Francogallico *nom*. Itaque in *m* exeuntes possunt quasi mediae haberi inter breves et longas.

Cum longae duarum brevium sint instar, non potest esse mirum et *diphthongos et vocales contractas semper esse longas*.

Graeca in Latinum sermonem translata propriam paene semper servant quantitatem, exceptis eis quae antiquissimo tempore sunt recepta, ut *crēpida* (κρηπίδα), *Apollinis* (Ἀπόλλωνος).

Item barbara vocabula, quae ex Graeca lingua accesserunt Latinae, plerumque servant Graecae linguae quantitatem. Alia, ut *Afra*, *Celtica*, nonnumquam habentur liberius.

Ceterum communi fit lege linguarum, ut longae potius syllabae corripiantur quam producantur breves.

§. 17.

De syllabis positionis vi productis.

Quomodo poetae usi sint vocalibus duarum aut plurium consonarum subsequentium vi productis, expositum summario metricae Latinae pgg. 74—77.

De *h* spiritu et *i* consona dictum in indice.

Si *vocalis in fine verbi* brevis excipitur duabus aut pluribus consonis aut si *finalis in consonam exiens brevis* excipitur consona, pronuntiando tamen retinetur finalis brevis, ut *magnā spes, placēt consilium*.

Si *in medio verbo* brevis paenultima excipitur duabus consonis, quae non sint muta cum liquida praeter *gn*, quantum ad accentum, habetur longae instar. Itaque pronuntiandum *permāgnus, corūscus, terrēstris*. Alioqui caret accentu, ut *tēnēbrae, pérēgre*.

Omnino muta cum liquida praeter *gn* semper servat brevem praecedentem. Contra non est dubium, in derivatis si muta cum liquida accedat ad vocalem longam, eam debere produci ut *orā-clum, arā-trum, lavā-brum* (contractum in *lābrum*), *dclū-brum, involū-crum*. Ita *lavā-trina*, unde fit *lātrina*.

Quaeritur iam, *vocalis positione longa quando pronuntiando debeat produci*. De qua re difficillima (nam ipsi Romani in hac parte non semper fuere constantes) nuper egregie egit Guilelmus Schmitzius Coloniensis, testimoniis usus ille partim Latinis, partim Graecis. Ex huius igitur maxime opere (cui inscriptum est „Beiträge zur Lateinischen Sprach- und Literaturkunde“) quae gravissima esse viderentur, excerptimus.

Ad rem diiudicandam primum facit analogia sermonis Latini vel Graeci, deinde Plauti et Terentii placita quaedam, ad prosodiam quae pertineant, tum grammaticorum et inscriptionum testimonia, denique vocabula Latina apud auctores Graecos occurrentia.

Veluti apparet dicendum *plēbs, thorāx* propter *plēbis, thorācis*, contra *adēps, nūx* propter *adīpis, nūcis*, *vīrgo, vīrtus*, propter *vīr, opērculum* propter *opērire, atque* propter *ād, āst*, propter *āt, nōx* propter *νύξ, νυκτός*, *ēst, ēstis* propter *ἐστίν*,

ἔστέ, *Āgrigentum* propter Ἀκράγας, contra *nōsco* propter γιγνώσκω.

Porro scaenicorum probatur usu in vocabulis quibusdam, maxime talibus, quae communis vitae tererentur usu, ut *ille*, *iste*, *ipse*, *ecce*, *immo*, *nempe*, brevem pronuntiandam syllabam, quae positione fit longa, quippe quae ab illis corripitur.

Praeterea optimi temporis placita in pronuntiandis syllabis positione longis videntur fuisse fere haec:

Longa pronuntiando effertur utique syllaba contractione orta quaelibet, ut *Mārs*, *Mārtis* (ex *Mavors*, *Mavortis*), *quōrsūm* (ex *quoversum*), *rūrsūm*, *prōrsus*, *sūrsūm*, *intrōrsus*, *audīsti*, *flēsse*, *nōsti*, *ēst* pro *edit*, *ēsse* pro *edere*. At syncope facta vel ecthlipsi non opus est vocalem praecedentem produci, id quod docent *discīplīna*, *sūpra*, *nūcleus*, *oportet* al. (cf. d. r. m. 315). Neque potest demonstrari produci vocalem, si ex tribus subsequentibus consonis una subducatur.

Deinde *s*, quando praecedit *n*, ubique longum efficit vocalis sonum, ut *cōsul*, *formōnsus*, *cēnsus*, *amāns*, *mōns*, *fōns*, *demēns*, *Atheniēnsis*, *Arrūns*, *tūnsum*, *trāns* (ita *pōno* factum ex *pōsno*, *pōsino*); contra brevem *t* vel *d*, ut *amānt*, *ferūnt*, *monēnt*, *amāntis*, *clemētis*, *Arrūntis*, *ferēntarius*, *Calēndae*, *indoctus*, *inter*, *intra*, *intutus*.

Brevis etiam vocalis prior in finalibus *-ēstus*, *-ēster*, *-ēstis*, *-ēstris*, *-ēstre*, *-ēsticus*, *-ēstinus*, *-ūstus*, ut *modēstus*, *silvēster*, *agrēstis*, *domēsticus*, *clandēstinus*, *venūstus*, excepto quando hae descendunt a verbis, quae habeant vocalem ante *s* positam longam, ut *iūstus*, *fāstus*, quia repetenda sunt a *iūs*, *fās*, ut *fēstus* pro *fēnstus*.

Longa *n* sequente *f*, ut *cōnfluo*, *īnfelix*.

Longa etiam vocalis sequente *-gnus*, *-gna*, *-gnum* et, nisi fallor, optima aetate omnino ante *gn*, ut *māgnus*, *āgna*, *signum*, *āgnosco*, unde etiam longa *o* in *cōnubium*, *cōnecto*, *cōniveo*, *cōnitor*, ubi excidit *g*.

Verba in *asco*, *esco* habent paenultimam longam, item in *isco* exeuntia, si descendunt a verbis quartae coniug., ut *labāscō*, *pallēscō*, *obdormīscō*, brevem, si proveniunt a verbis tertiae, ut *ingemīscō*.

In supinis et quae ab eis descendunt sequente consona cum t non constat certa quantitas. Nam dixere veteres teste Gellio IX, 6 ūnctum, āctum, lēctum, scrīptum, sed idem dīctum, vēctum, gēstum, rāptum, cāptum, fāctum.

Ubi geminatur consona in vocabulo, aliquanto saepius videtur fuisse vocalis brevis, quam longa, maxime cum in verbo, unde descenderet illud, esset brevis, ut *puēlla* propter *puēra*. Unde interdum subtracta consona priore brevis manet vocalis, ut *oportet*, *Porsēna* pro *opportet*, *Porsenna*. Contra longa fuit in *querēlla*, *loquēlla*, *luēlla*, in *mīlle* propter *mīlia*, in *nārro* propter *nārus*.

Praeterea notandum ex testimoniis sive Romanorum sive Graecorum apparere longam fuisse primam in *mārceo*, *Mārcus*, *Mārcellus* sim., *ōrdo*, *līctor*, *quīnque*, *quīntus* sim., *prīscus*, *crīspus*, *pāstor*, *trīstis*, *existimo* (*aestimo*), *ōsculum*, *ōsculor* (*ausculor*), *māximus*, *vēxillum*, brevem in *Vērgilius*, *Vērginius*, *vērgo*.

Praepositiones in consonam exeuntes praeter exceptiones, quas dixi, videntur retinuisse brevem finalem, ut *īnfra*, *ābsque*, *ādmōnitus*, *ābreptus*, *intērmitto*.

Ceterum Romani per temporis decursum multas vocales *positione longas* coeperunt pronuntiando reddere *breves*, *numquam* autem tali condicione *longas* substituerunt *brevibus*.

§. 18.

De accentu praeter enclisin et proclisin.

De *accentu* multa perversa sunt prolata a grammaticis antiquis, cum partim Graecorum modum pronuntiandi nimis curarent, partim anxie laborarent in vocabulis eiusdem scripturae, sed diversae significationis, accentus diversitate distinguendis (ut in omnibus linguis facere solent litterati homines idemque morosi). Auctum id vitium a saec. inde p. Chr. III, cum sermo Latinus in barbariem vergens magis magisque senesceret.

Neque potest dubitari, quin grammaticorum praeceptis perversis vel florentissimo tempore quidam Romanorum sint decepti, pronuntiationem rectam ut corrumperent. Plures tamen multo ab ineptiis istis cavisse est probabile.

Ceterum vel nostris temporibus pleraque ineptissima prolata de accentu Latino.

Accentus in poesi Graeca et Latina quamvis non modo cura esset nulla, sed prima adeo lex discrepantia quantum posset fieri maxima accentus grammatici et ictus metrici tamen numeri versuum Latinorum, de quibus dixi in Cap. III summarii metricae Latinae; probe perspecti conferunt aliquid, ad accentus linguae Romanorum cognoscendos. Plura de eis docemur elisionis Latinae modulis, de quibus est dictum Cap. IV summ. metr. Lat.

Itaque quae his promuntur, maximam partem petita sunt ex lectione poetarum, perinde Plauti Terentiique atque dactylicorum.

Legis accentus Latini videntur fere fuisse hae:

Accentus in syllaba, cui adest, plenius sonat et fortius, si aut longa sit natura aut constet certe vocali sive *a* sive *o* sive *u*.

Syllaba accentu carens eo plenius sonat ac minus delitescit, si vocalis sit aut longa natura aut utique *a* vel *o* vel *u*.

Hinc non est mirum, quod adeo vocales quae accentum habent possunt absorberi per syncopen, ut dicitur *traxe* pro *traxisse*, *evassem* pro *evasissem*, *surpite* pro *surripite*, *valdius* pro *validius*.

Antiquissimo tempore ac rudi etiamtum lingua non est improbabile duobus solum accentibus, *acuto* et *gravi*, usos Romanos. Sed per saeculum primum ante Christum et post Christum quin etiam circumflexo, qui oritur coniunctis acuto et gravi, usi sint plane sicut Graeci non potest dubitari.

Acutus in tribus ultimis invenitur syllabis, circumflexus in duabus, gravis tantum in ultima.

Nullum vocabulum Latinum quod sit plus quam monosyllabum habet accentum in ultima. Unde apparet quam falso vulgo dicatur *necné* pro *necně*.

Oxytona sunt monosyllaba brevia aut positione producta, quae possunt flecti, exceptis pronomibus praeter *quí* et *quis* interrogativa, ut *dém*, *stém*, *fāx*, *ós* (*ossis*).

Paroxytona sunt omnia vocabula dissyllaba quorum aut ultima longa aut paenultima brevis vel positione longa est, ut *uni*, *meus*, *multus*, et plus quam dissyllaba, quorum paenultima aut natura longa est aut positione (nisi ea sit muta cum liquida praeter *gn*), exceptis eis quae debent esse properispomena, ut *immānes*, *incērtus*, *impūgno*.

Proparoxytona sunt vocabula plus quam dissyllaba omnia, quae habent brevem paenultimam aut una sequente consona aut muta cum liquida praeter *gn*, ut *māximus*, *tēnebrae*.

Gravem habent monosyllaba pronomina praeter interrogativa *qui*, *quis*, praepositiones, coniunctiones, denique adverbia usitatissima quaeque, maxime ea quae a pronominibus descendunt, ut *hoc*, *is*, *id*, *qui* (relat.), *ab*, *ad*, *in*, *et*, *aut*, *at*, *vel*, *hic*, *huc*, *hinc*, *haud*, *non*, *tum*, *iam*; praeterea atque, quando finalis eliditur. Adverbia, minus usitata ut *mox*, *vix* habere gravem potius quam acutum non potest comprobari.

Perispomena sunt omnia monosyllaba natura longa quae possunt flecti ut *mōs*, *lūx*, *ōs*, *oris*, *dō*, *stō*.

Properispomena sunt plus quam monosyllaba, quorum prior paenultima natura aut utique pronuntiatione longa, ultima brevis est aut etiam, ut *puto*, si haec sit producta insequente *bs*, *ps*, *rs*, *x*, sed pronuntiatione brevis, ut *Caēsar*, *ūnus*, *Romānus*, *vīnum*, *cōnsul*, *caēlebs*, *cōsors*, *paēlex*.

§. 19.

Nullum verbum latinum habet plus quam unum accentum principalem, sive is acutus fuerit sive gravis sive circumflexus.

Fuere qui dicerent in compositis, quae descendunt a *facio* servata *a*, praeter supinum et quae ab eo veniunt duobus accentibus usos Romanos, ut dicerent *ōbstupestī*, *cāndefāciam*, quasi *discretis partibus*. Sed multo probabilius est etiam in his solitum accentum esse servandum pronuntiandumque *calēfacit*, *liquēfit* vel *liquēfit* sim. Nam si aliter res haberet, vix posset explicari, cur tmesi in his verbis tam raro et deteriores solum auctores usi sint, et qui potuerit syncope fieri, ut in *calfacere*, *olfacere*.

Verum ex elisionis rationibus apparet verba quattuor aut

plurimum syllabarum, si ante syllabam, quae habet accentum, esset mensura trochaica, spondiaca, dactylica et, ut puto, cretica, in prima talis pedis syllaba etiam habuisse accentum quendam, minorem illum utique principali, sed proximum, ut

*imbuísse, incògitábitis còndemnávit, indèfessòrum, im-
peritávimus, perhórruerátis, èxpetébátis, recòndidissètis.*

Neque abhorret a probabilitate, si praecederet syllabae, quae haberet tonum, tribrachus vel anapaestus, etiam in talis pedis syllaba prima fuisse accentum illum ut:

*rèpeterétis, expètierátis, rèpetébátis, sollicitábántur;
sed non, si praecederet iambus vel pyrrichius, ut
pètébámus, ràpüísset.*

Ex syllabis post accentum positis minus sonat ultima in properispomenis et paroxytonis paenultima longa, quam in proparoxytonis et disyllabis iambicis. In proparoxytonorum ultima, certe si longa esset, videtur etiam fuisse accentus talis, qualem memoravi adesse trochaicis pedibus et similibus, ante syllabam, quae habet accentum, positis, ut

máximì, fácilès, difficíllimìs, sòllicitátiò.

§. 20.

Quod cum ita sit, non ex accentus rationibus est explicandum, quod ex finalibus verborum plus quam monosyllaborum maxime correptae sunt a Romanis iambicorum, ut *citò, putò, homò*, sed ex frequentia usus quotidiani. Nam quo breviora sunt vocabula, et quo pauciores habent moras, eo magis fuerunt usitata apud Romanos, id quod perinde solet evenire apud omnes populos. Itaque post monosyllaba et pyrrichiaca frequentissima fuerunt iambica.

In Graecis autem nonnulli Romanorum eo curae sunt progressi, ut servarent accentus Graecos. Sed id plures recto iudicio sunt aspernati, cum in illis plane isdem uterentur accentibus atque in Latinis.

§. 21.

De enclisi et proclisi.

Apud Romanos pro gravitate sermonis Latini *enclisis* usus fuit exiguus, *proclisis* vix nullus. Encliticae fuerunt apud

Romanos praeter eas, quae ad pronomina vel adverbia accedunt, ut *tute*, *vosmet*, *hosce*, *que ve ne*, monosyllabae formae pronominis indefiniti *quis*, et adverbia *qua quo*, si coirent cum illis *si nisi num ne cum* et, ut *puto*, cum praecedente monosyllabo pronomine relativo vel interrogativo ut: *quo quis maior*, *eo magis in lubrico*. Denique semper *nesciō* verbum cum monosyllabis formis pronominis *quis* coit in unum, ut *nesciōquis*, *nesciōquam*. Praeterea inclinantur accusativi *me*, *te*, *se*, *nos*, *vos*, si iunguntur cum praepositionibus quae habent suffixum *ter* vel *tra*, ut *intrāsē*, *praetérnos* et, quod omnium frequentissimum, *intérse*. Denique *potest* inclinari forma *est*, indicativi praesentis verbi substantivi, interdum etiam inclinantur *sum*, *es*, *sunt*, *sim*, *sis*, *sint*, si praecedat aut monosyllabum aut vocabulum trochaicum vel disyllabum pyrrichiacum vel tribrachus, ita quidem ut paenultima maneat brevis, ut *rex est*, *heluatus est*, *ferus est*, *multa sunt*, *ita sunt*, *terribilis est*.

Quantum ad accentum mutatum per enclisin, manet accentus in monosyllabis quae acutum habent aut circumflexum; ex eis quae habent gravem enclisi facta fiunt paroxytona, ut *isque*. — Paroxytona et properispomena enclisi admissa si paenultima maneat brevis, fiunt proparoxytona ut *Músaque*, *ítaque*, *pléraque*. Proparoxytona, si paenultima iam sit longa, in hanc conferunt accentum, ut *magnúsque*, *magnásque*, si maneat brevis, accentum in sequentem syllabam traiciunt, ut *nesciōquis*, *plurímaque*. Nec tamen Romani amaverunt talia qualia sunt *plurímaque*, *plurímave*, *plurímave*, ideo, quia in his encliticis *e* postrema tam parum sonaret (ut adeo in *ne* saepius abiceretur, velut in *vin*, *viden*), excepto quando sequeretur vocalis; quod ubi fit, *e* finali in voculis illis elisa accentus retrahitur, ut *plurímaqu' unus*.

Perversa autem et vix memoria digna sunt veterum grammaticorum praecepta, qui asserunt pronuntiandum *Músaque*, *homínēque*, *plérāque*, *utrāque*, *itāque* (pro et *ita*) sim. Quae non magis sunt memoria digna, quam quod iubent pronuntiari adverbia *adéo*, *poné*, *circúm*, *docté* vel pronomen *eādem*, vel quod asserunt in genetivo contracto sive vocativo verborum in

-ius, -ium exeuntium, quorum antepaenultima est brevis, iam paenultimam acuendam pronuntiandumque *consili*, *principi*, *Vergili*. Orta haec omnia partim ex perverso studio imitandi Graecorum accentus in encliticis aut regulam eorundem, qua praecipitur, ne feminina vel neutra adiectivorum accentum retrahant post syllabam, ubi accentus est in masculino, partim ex cupidine discernendi similia.

Proclisis apud Romanos usus fuit vix ullus. Nam ne in talibus quidem, qualia sunt *ab oris*, *ad illos*, praepositio omnino amittit accentum, sed retinet gravem.

Itaque proclisis tantum ibi fit, ubi praepositio cum casu in unum coalescit verbum, ut in *extemplo*, *inpraesentiârum*, perinde ut alia quaedam vocabula in unum coalescunt, ut *potissimum* (*possum*), *satesse* (*sufficere*), saepe *antequam*, *priusquam*, *anteâquam*, *posteaquam*, *quomodo*, *iamiam*, *tuncum* (vel potius *tuncum*), interdum *quopacto*.

Atque ita elisione facta *potesse* (*posse*), *animadverto* coeunt.

§. 22.

Accentus num faciat ad mutandas quantitates?

Accentus vi optima litterarum Latinarum aetate, h. e. usque ad tertium p. Chr. saeculum, ne semel quidem producta syllaba.

Atque adeo contrarium accidit aliquotiens, ut in vocabulis multo usu tritis ea ipsa syllaba corripereetur, quae haberet accentum, ut Romani dixerunt *amaverimus*, *amaveritis*, *agnitus*, *cognitus*, *quandoquidem*, *siquidem*, *utique*, *utinam*. Neque magis syllabae, quae carerent accentu, ideo umquam correptae praeter finales. Finales enim ab omnibus populis efferri solent sono magis surdo ac tenui, quam reliquae.

Itaque in finalibus correptas esse longas, cum praesertim tanta vis et constantia barytonesis esset in lingua Latina, minime mirum est.

Igitur nominum et verborum finales haud paucae in *r*, *s*, *t* exeuntes cum apud Plautum et antiquissimos scaenicorum inveniantur productae, communi dactylicorum usu sunt breves.

Praeterea quoniam, ut supra dixi, quo pauciora tempora habet vocabulum, eo fere est usitatus, maxime iambica vo-

cabula possunt finalem corripere (*nam monosyllaba longa corripī non licet*), ita tamen, ut in culto sermone id tantum fiat in eis, quae exeunt in vocalem. Inde paulatim ad alia vocabula fluxit correptio finalium.

§. 23.

De finalibus.

Dictum de mensura finalium apud poetas dactylicos d. r. m. 324 — 331; 333 — 344.

De finalibus monosyllabis.

Monosyllaba in vocalem exeuntia sunt longa praeter encliticas *quē, vē, nē, cē* (*hoscē*), *ptē*, (*suoptē*), *tē* (*tutē*, non *tetē*) et pron. indef. formam item encliticam *quā* (nom. fem., nom. acc. neutr.).

Monosyllaba in consonam exeuntia substantiva vel adiectiva in nominativo sunt fere longa, ut *ōs* (*oris*), *pēs*, *pār*, *plūs*, praeter *cōr*, *fēl*, *mēl*, *ōs* (*ossis*) — ut demonstrat *exōs* — *vir*, fortasse etiam *lāc*.

Quae non sunt substantiva, sed pronomina vel indeclinabilia plerumque corripuntur ut *is*, *quīs*, *quōd*, *quīd*, *ēt*, *āt*, *āb*, *īn*.

Longa tamen adverbia in *c* exeuntia nec minus *āc* (d. r. m. 344) et *ēn*, *nōn*, *quīn*, *sīn*, *crūs*, *cūr*.

Hic (nom. sing.) plerumque, *hoc* (nom. et accus.) semper sunt longa vocali, ut et ablativi *hōc*, *hāc*; longa etiam *dūc*, *dūc*, sed brevi *fāc*, *fēr*.

Alioquin in finalibus eaedem observantur leges quantitatum, quae in plusquam monosyllabis.

§. 24.

De finalibus plusquam monosyllabis.

I. De finalibus in vocalem exeuntibus.

De a finali [d. r. m. 340, 41].

A brevis est praeter ablat. singul. prim. decl. et mod. imperat. prim. coniug., ut *viā*, *amā*. Excipitur illud *putā*, quando idem est quod Rossicum *naprimjēr*, Germanicum *zum*

beispiel. Praeterea producitur *semper* in numeralibus ut *trigintā* et in particulis omnibus (praeter *itā*, *quā*), quales sunt *anteā*, *infra*, *intra*. In *eia* (*heia*) interiectione finalis melius corripitur quam producitur.

Denique *a* longum est in vocativis Graecorum in *as* exeuntium ut *Aeneā*, *Acacidā*, *Atlā*, interdum etiam in nominativis primae decl., qui habent *ā*, ut *Ledā*, *Electrā*. Contra in accusativo verborum in *εύς* exeuntium *ā* semper breve est, ut *Peleā*.

De e finali [d. r. m. 340].

E breve est. Longum in ablativo quintae ut *diē*, et in *famē*, *requiē*, interdum etiam in *tābē* (Lucr.), *contagē* (Lucr., qui et *contagē*). Ita ap. Varronem est *squalē*, *scabrē*. Illud *molē* testatur Priscianus, sed invenitur tantum *molē*. Longa eadem in imperativis secundae coniug., ut tamen saepe *cavē*, interdum etiam *vidē*, *tacē* (Phaedr.), *avē* (Phaedr.), *silē* (Sen. trag., cf. d. r. m. 284) a bonis corripiantur auctoribus, sed non *valē*. Longa adverbia *ferē*, *fermē*, *peregrē* (*peregrī*), ut ap. Hor. sat. I, 6, 102, sicut ea, quae descendunt ab adiectivis secundae, ut *rectē*, exceptis *benē*, *malē* et, quod mirum est, *infernē*, *supernē*, quae quidem correpta finali leguntur apud Lucretium et in versu quodam spurio Horatii (c. II, 20, 11), neque umquam, quantum scio, longa. Denique *e* longa in interi. *ōhē*.

In Graecis primae *e* semper longa est ut *Circē*, *Atridē*, nec non in neutris tertiae ut *cetē*, *pelagē*, *tempē*. Praeterea nomina propria in *es* exeuntia tertiae, quae in accusativo *en* possunt adsumere, interdum *ē* habent ablativo, ut *Hippomenē*, *Archigenē*.

De i finali.

I longum est. *Veni* tamen imper. corripit Phaedr. Anceps in *mihi*, *tibi*, *sibi*, *ubi*, *ibi*, ut tamen in his finalis saepius multo corripatur. Brevis eadem in *nisi quasi* (cet. cf. d. r. m. 334) et in *cui* quando est disyllabum. *Heri* num sit brevi *i* apud dactylicos, non satis apparet. Melius utique apud eos, ubi brevi opus, legitur *herē*. Longa in *ūtī*, *velutī*, *sicutī*. Ex compositis *ibidem* melius mediam producit; *utīnam*,

utique, nūtiqum, ubinam, ubivis habuere *i* brevem, *ubique, utrobique* longam.

Praeterea in vocativis Graecorum *i* corripitur, ut *Alexi*, ac *binis locis* apud Catullum et Statium in dativo sing. tertiae decl. Contra in dat. plur. pro *ibus* numquam *sī*, sed semper *sīn* adhibetur a poetis, idque raro.

De o finali [d. r. m. 336—340].

O ab antiquissimo tempore correpta in illis *endō* (Enn.), *sollō* (Lucil.), et in eis, quae sunt, *ego, duo, modo* (quamquam *modō* invenitur ap. Lucretium et Ciceronem), *cito, cēdo, ēho*, praeterea saepe in nominibus aut verbis aequae iambicis *homo, puto, volo, scio, dabo* ac semper in *nesciō quis*. Ab his et similibus initiis Augusti tempore latius propagatus mos corripiendi finalem. Cf. d. r. m. 337, 8. Apud *Vergilium* tamen *Horatiumque* et Tibullum praeter *iambica* tantum *cretica* pauca admodum inveniuntur correpta, ut *Polio, mentiō, nuntiō, dixerō*. Ita Horatius etiam *quomodō* (cf. d. r. m. 337). Deinde Propertius praeter *caeditō* dixisse videtur *findō*. Denique Ovidius in distichis, non in metamorphosis, ausus est plura *cretica* et *spondiata* corripere (velut semper illa *Sulmō, Nasō*), et in his adverbium *ergo*. At saeculi p. Chr. primi poetae etsi in *o* finali varia secuti sunt placita, tamen maiorem partem et nominativos et verba in *o* exeuntia quaelibet corripiunt pariter atque adverbia et particulas ut *ideō, illicō, quomodō, subitō, serō, quandō* et numeralia *ambō, octō*. Immo, quod apud scaenicos habet *o* anceps, et ap. Catullum longum, a saec. inde p. Chr. I modo producit finalem, modo corripit.

Praeterea Seneca et Iuvenalis sicut plures ultimarum saeculorum *ablativum* (non *dativum*) gerundii, quando participii praesentis est instar, corripiunt ut *vincendō, vigilandō*.

Alioquin *ablativus* numquam corripitur, non magis quam *o* in verbis monosyllabis, ut *dō, stō*, et in Graecis ut *echō, Sapphō* vel in interi. *īō*. Contra a saec. inde p. Chr. I *o* pro *ων, ονος* interdum corripitur, ut *Agamemnō*.

De u vel y finali.

U longum est praeter formas archaicas *indū* (vel *endō*) et *noenū*, et fortasse *simūtū* (pro *simul*); Y breve est, ut *molj*.

§. 25.

II. De finalibus in consonam exeuntibus.

De c finali.

In *c* exeuntia longa sunt, ut *illīc*, *allēc*, praeter *donēc*; in *huic i* et corripitur potest, ut videtur, et produci [d. r. m. 270].

De t finali.

T finalis optimo tempore semper habuit praecedentem vocalem brevem praeter *it* et *petit* cum compositis, ubi ad compensandum *v*, quod omissum erat, retenta est longa. Contra *ivit*, *petivit* brevis sunt finali.

De l, m, n, r finalibus.

In *l*, *n*, *r* exeuntia sunt brevia praeter composita verbi *pār* et *liēn* (quod ortum ex *liēnis*) et Graeca quae habent vocalem longam exceptis eis quae in *ωρ*, *ορος* exeunt ut *Hectōr*, *Agēnōr*. *Celtiber* et producit finalem et corripit. Etiam *vidēn*, quod factum ex *vidēsne*, breve est.

De eis quae in s exeunt.

De as finali.

As longa praeter nominativum Graecorum, quae habent *ας*, *αδος*, *ατος*, *ας*, atque accusativum tertiae, ut *Thracās*. *Anas* num sit brevi finali non constat; nam Petronii cap. 93 v. 2 corruptus.

De es finali.

Es longa. Brevis in nominibus Latinis, quae in genitivo accrescunt syllaba, ut paenultima sit brevis, ut *mīlēs*. Excipiuntur tamen *abiēs*, *ariēs*, *pariēs*, *Cerēs* et quae descendunt a *pēs*. Praeterea *es* a poetis corripitur in nomine tert. decl., quando posita est pro *es*, ut *Thracēs*. Denique *es* brevis in *penēs* et *ēs* quod descendit a *sum*, cum *ēs* pro *edis* producat.

De is finali.

Is brevis. Longa in plurali ut *nobīs*, *puerīs*, *anguīs* (pro *angues*), in nominativo tertiae, quando genetivi, una syllaba si accrescat, longa est paenultima, ut *Samnīs*, *delphīs*, interdum etiam in *pulvis*, *sanguis*; nec minus ubi in Graecis est *εις*,

ut *Salamīs*, *Simoīs*, *Sardīs*, *Trallīs*, *Aeolīs*, *Doriūs*. Longa eadem in secunda persona praesentis quartae coniug., ut *audīs*, et in *vis* cum compositis, ut *quantumvis*, et in coni. praes. ut *sis*. In perfecti coniunctivo et indicativo futuri II *is* anceps (sed ut melius producat), ut *reddiderīs*.

De os finali.

Os longa praeter *exōs*, *compōs*, *impōs* et ubicumque posita est pro os ut *Parōs*, *epōs*, *Tethyōs*.

De us finali.

Us brevis praeter genet. sing. et nom. et accus. plur. quartae, ut *fructūs*, et praeter nom. tertiae, quando u longum est in genetivo, ut *virtūs*. Nec enim *Horatius* dixit ep. II, 3, 65 *palūs*. Longa etiam in graecis, quae habent *ous*, ut *Panthūs*, *Oedipūs*, *Iesūs*. Contra recte habet illud *polypūs*, quod descendit a Dorica forma *πωλύπος*.

De ys finali.

Ys brevis est, ut *chlamys* (sed pro *Phorcys* melius dicitur *Phorcys*), praeter illud *Tethys*.

§. 26.

De mediarum syllabarum quantitate.

De productis positionis vi vocalibus dictum §. 16. De eis, quas sequitur i consona, expositum in indice sub i.

Longae sunt, ut iam supra dictum est, omnes vocales, quae contractione sunt ortae, omnesque diphthongi, ut *cōperio*, *nīl*, *iūnior*, *prūdēns*, *mālo*, *ēs*, pro *cooperio*, *nihil*, *iuvenior*, *providens*, *navolo*, *edis*.

Etiam si syllaba omittatur, ad verbi damnum compensandum brevis fere fit longa, ut *māvis* pro *māgēvis*, *stīpendium* pro *stīpīpendium*, *hūmanus* pro *hōmīmanus*. Contra si una vocalis aut consona omittitur, plerumque manet prior quantitas, ut *sūpra* pro *supera*, *cūpressus* pro *κνπάρισσος*, *quāsi* pro *quam si*.

Brevis est vocalis vel diphthongus pura, h. e. ante vocalem vel h posita, ut *prōavus*, *sēorsum*, *praēeo*, *dēhinc*, *dēhisco*.

Excipiuntur genetivi sing. num. et nomin., dat. ablat.

plur. verborum in *es*, *aius*, *a*, *um*, *eius*, *a*, *um* exeuntium, ut *dīei*, *Gāi*, *Grāis*, *Bais*, *Vēi*, *Vēis*, *puleis*, praeter illa *rēi*, *spēi*, *fidēi*, et verbi *fiō* formae, quando non sequitur *ēr*, ut *feri*, *fierem*, et genetivi in *ius* omnes (etiam *alterius*), qui certe saec. p. Chr. I fuere *i* longa. Item ex Graeco *εἶος*, *εἶα*, *εἶον* Latine aliquando fit *ē* vel *ī*, ut *platēa*, *chorēa*, *conopium*.

Plura de vocalibus productis ante vocales dicta summ. metr. Lat. 54.

In compositis prioris partis manet prior quantitas, ut *contrādico*, *quāpropter*, *videlicet* (*viderelicet*), *scilicet* (*scirelicet*), *contrōversus*, *aliōquin*, et, ut puto, *sacrōsanctus*, *sēdecim* (pro *sexdecim*), *venēficus* (pro *venēnificus*). Excipiuntur *hōdie* (*hōc die*), *siquidem*, *quandōquidem*, et quae § 24 sub *i* finali sunt notata.

Pro praepositio in compositis saepe variat, ut apparet ex indice. Verbi *facio* composita, quorum prior pars est verbum, si praecedens vocali *e* syllaba longa est, *e* producant, ut videtur, licet dixerit Cato *arsfacere* pro *arēfacere*, ut *ārēfacio*, *frīgēfacio*, *candēfacio*, *expergēfacio*, si brevis, corripunt *e* ut *liquēfacio*, *lābēfacio*, sed ut interdum, ut in *liquefacio*, *tepefacio*, *putrefacio* producat eadem.

I, quando ad copulanda composita est interposita, corripitur ut *magnīficus*, *tubīcen*; sed quando *i* est genetivi aut contractione orta, producit ut *agricultura*, *verīsīmilis*, *lucrīfacio*, *magnīfacio*, *tibīcen* (*tibūcen*), *merīdies* (*medīdies*). Similiter longa antepaenultima in *prīdie*, *postrīdie*, *quotīdie*, ubi *i* etiam est genetivi vel potius locativi. Item longa *i* *bīdium*, *trīdium*, *quadrīdium*.

U et *y* in compositis breves ut *locūples*, *quadrūpes*, *Graiūgena*, *Polūphemus*. Excipitur *manūmitto* cum derivatis, ubi *manu* est ablativus.

Perfecta disyllaba longa sunt, praeter illa *bībi*, *dēdi*, *fīdi*, *stēti*, *stīti*, *tūli*, *scīdi*, quae prius habuerunt reduplicationem, ut *tētuli*, *scīcīdi*.

Longa etiam supina disyllaba praeter illa *cītum*, a *cio*, (contra *cītum* a *cio*), *dātum*, *ītum*, *lītum*, *quītum*, *rātum*, *sātum*, *rūtum*, *sītum* (*stātum* a *sisto*). Ita et *fūturus* a verbo *fuo*. In his tamen cum *i* sit omissa ante *t*, interdum deteriores

auctores variant quantitatem paenultima, quae etiam in derivatis nonnullis, ut *Sāturnus*, producitur, item in illo *rūta caesa*.

In compositis et derivatis manet fere vocabuli simplicis quantitas, non tamen ut desint exceptiones, ut a *iūro* descendit *ciēro*, *peiēro*, a *lābor* *lābo*, a *dīco* *maledīcus* sim., a *pāce* *pā-ciscor*, a *mōle* *mōlestus*. Sic frequentativa, quae descendunt a prima, *-ātum* supini mutant in *-īto*, ut *clamīto*, ut et *nāto* descendit a *nāre*, quod supino caret. Item haud raro variat quantitas in substantivis et verbis eiusdem radicis, ut *lēx*, *rēx*, *vōx*, *dūx*, *lēgo*, *rēgo*, *vōco*, *dūco*; *fīdes*, *fīdo*; *nōta*, *nōtus*; *sēdes*, *sēdeo*; *sōpor*, *sōpio*; *lūcerna*, *lūceo*. Alia notata in indice.

Etiam de syllabarum quarundam derivatarum quantitate dictum in indice.

Praeterea quantitas syllabarum demonstratur auctoritate poetarum, maxime eorum, qui fuere a Lucretio usque ad Iuvenalem, aut in derivativis per analogiam flexionum similium, ut *antīcus*, *postīcus*, aut in simplicibus collatis eis, quae ab his descendunt, ut illud *cāpio* brevi antepaenultima esse noscitur ex forma *incīpit*.

III.

INDEX

orthographicus et prosodiacus.

In orthographia, ut in praefatione dictum est, primo loco respeximus saec. p. Chr. I morem, secundo Augusti et Ciceronis aetatis usum. In prosodia poetarum a Lucretio ad Iuvenalem potissimum describuntur placita, ac subinde Ennii ac Lucilii, rarissime Plauti et Terentii.

In orthographia constituenda hanc secuti sumus viam, ut ubi plures eiusdem vocabuli extarent scripturae, quae testimoniorum auctoritate adsererentur, nobis probaretur ea, quae sono commendaretur. Talis ubi nullis esset munita testimoniis antiquitatis, satis visum est scripturae vulgatae addere, quo esset modo pronuntiandum, ut: *biiugus*, *pronunt. biugus*.

Quando duae vel tres apponuntur unius vocabuli scripturae vel prosodiae, prior loco eadem usu est potior. Quae uncis sunt inclusae, non imitandae, nec tamen omnino rei-ciendae.

Si praeponitur scripturae vel prosodiae illud: *non*, significatur *eam aut omnino non Latinam aut ab aetatis optimaee usu alienam aut certe adversam rationibus orthographicis vel prosodiaceis, quas nos sequimur.*

In rebus prosodiaceis notandis ubi additur compendium hoc: *poet.*, significatur prosodiam, quae apponitur, esse *poetarum dactylicorum*; adiecto illo: *dact.* demonstratur *eam in carminibus eorum dactylicis vel logaoedicis, non in iambicis inveniri.*

Ceterum in prosodia cum tot vulgo ferrentur errores, etiam leviora multa notavimus.

In nominibus semper nominativus, in verbis prima persona respicienda, in compositis aut derivatis, si non ipsa sunt notata, ea, a quibus sunt ducta. Ubi de finalis syllabae quantitate ambigitur, videnda finalis.

Praemissa syllabae lineola finalis, postposita initialis syllaba indicatur.

A

a littera, cf. §. 11.

a finalis quantitas, cf. §. 24.

a, ab, abs (aps).

ab ante vocales vel h et consonas,

a ante consonas. Ante b, p, f, m,

v plerumque ponitur a, ante l, n,

r, s, i consonam saepe ab, rarius

ante alias consonas. Abs te interdum pro a te.

a, ab, abs in compositis; cf. §. 15 II.

a interi., non ah.

Abella, non Avella, Bella.

abeo, abii, non abivi, conf. eo.

abfore, abfui, cf. absum.

abicio, cf. iacio.

abstēmius.

absum, afui, non abfui; et ita in

reliquis quae incipiunt ab f, ut afore.

ac numquam ante vocales vel h; etiam ante c, g, q, ch raro invenitur apud multos; cet. cf. atque.

Academīa.

accerso, cf. arcesso.

accīdo a cado.

accīdo a caedo.

accītus, advocatus.

Accius, non Attius.

acer arbor.

acer, -cris, -cre.

acerbus.

-āceus, ut mustāceus, merdāceus.

Āchēron, Ācherusius poet., sed Plautus, ut videtur, Ācheruns, Ācherunticus.

Ācilius.

ācūpenser (acupenser, aquipenser).
 aclyā, aclydis, *non* aclis.
 ad *praepos.*, *non* at.
 ad- *in compositis*, cf. §. 15 I.
 adeo, adii, *non* adivi, cf. eo.
 adfātīm, cf. affatīm.
 adicio, cf. iacio.
 adōlescens *particip.*, adūlescens *substantiv.*
 ādōr, -ōris (-ōris).
 ādōreus, -a, -um; adōrea.
 adōrior adoriris, adorirer, *non*
 adorēris, adorērer.
 Ādria *et quae ab eo descendunt*, cf.
 Hādria.
 Adrumetum, cf. Hadrumetum.
 adsimulo, *non* adsimilo.
 adspergo, cf. aspergo.
 adūlescens *substant.*
 adūlescentia.
 ae *diphthongus*, cf. §. 11.
 aedilīcius, *non* aedilitius.
 aedituus (aeditūsus).
 Aedui, *non* Haedui.
 Aefula, *non* Aesula.
 Aegaeus *adiect.*, *non* Aegaeus.
 Aenēādes.
 aeneus, aenus, cf. aheneus.
 aenēis (aenēis *Ovid. ep. ex Pont. III*,
 4, 84).
 Aenīdes, *Aeneades Verg. aen. IX*,
 653.
 Aeolenses, Aeolīs (Ἀεολεῖς), *non*
 Aeolī.
 Aequicūli, Aequicōli.
 aequīpero, *non* aequiparo.
 āērius, ἄεριος.
 aereus, aheneus.
 aerumna, *non* erumna.
 aesculus *et quae inde descendunt*,
non esculus.
 Aesernia, *non* Esernia.
 aestimo (aestumo).
 aetherius, *non* aethereus.

Aesula, cf. Aefula.
 affātīm, *non* affatīm.
 āgāso.
 Aglāye *Verg. catal. 11*, 59.
 ah, cf. a.
 Ahāla, *non* Ala.
 āhēneus, āhēnus, *non* āeneus, āenus
 (*numquam per diphthongum*). *Ita*
etiam Ahenobarbus.
 -aius, -aia, -aium; -ai, ais; cf. §. 12.
 Ālāmannus, *non* Alemannus.
 Ālāricus.
 Albūnea.
 Ālecto, cf. Allecto.
 Alexandria, Alexandrēa.
 aliōqui (alioquin).
 aliquis, *dat.* ālicui, *non* ālicūy.
 ālīquōties, *non* aliquotiens.
 alium (allium).
 Allecto, *non* Alecto.
 Allia, *non* Ālia.
 Allīfae, Allīfaus.
 allium, cf. alium.
 Allōbrox.
 alteruter, -tra, -trum, -trius *e. q. s.*,
 altera utra, alterum utrum, alterius
 utrius.
 alucinator, allucinator (halucinator, hal-
 lucinator); *a utrum sit longa an*
brevis, non satis constat.
 alvearium, alvarium.
 am-, amb-, an-, cf. §. 15 IV.
 ambio, ambii, ambitum.
 ambūtio.
 ambūtus.
 āmēn, āmēn (ἀμήν).
 āmentum, ammentum.
 āmes, -itis, *non* āmes.
 amfractus, cf. anfractus.
 Āmilcar, cf. Hamilcar.
 Ammon, cf. Hammon.
 Ampsanctus, *non* Amsanctus.
 Āmŷclae *semper poet.*
 anas (*de quantitate finalis non con-*

- stat*), anātis, non anes; inde anā-
 tins, anētins.
 anāticula, anētacula *Plaut. Asin. III*,
 3, 103.
 ancile.
 ancōra (anchora).
 anfractus (amfractus).
 angārius *Lucil.*
 angīna *Lucil.*
 Anio, Aniēnis.
 Annibal, cf. Hannibal.
 anteā, anteāquam.
 anteactus, pronunt. antactus.
 anteambulo, -onis, pronunt. ant-
 ambulo.
 anteo, -is, pronunt. anteo.
 antehac, pronunt. anthac.
 antenna, antēna.
 anticus, anterior.
 Antiochiā, Antiochēa.
 antiquus, vetus.
 antisto, non antesto.
 anulus, non annulus.
 ānus, -us.
 ānus, -i.
 Āpīcius.
 āpicula *Priscian p. 613 Putsch.*
 Appeninus (Āpenninus).
 apprehendo, appendo.
 āprilis.
 apud, aput.
 Āpūleius, Appuleius.
 Āpūlia, non Appūlia.
 Āpūlides *Lucil.*
 Āpūlus, non Appulus.
 aput, cf. apud.
 Ārabs.
 Ārābia; Ārābia *dactyl.*
 Ārādus.
 Ārātus.
 arbor, arbos.
 arcesso, accerso.
 arctus, cf. artus.
 ardālio, non ardēlio.
 ārena, cf. hārena.
 āreo.
 ārētālogus.
 Arēus pāgus, Arius pāgus, non
 Arēōpāgus, Ariōpāgus.
 Argyrīpa.
 āriōlor et hāriōlor.
 arto, non arcto.
 artus *adiect.*, non arctus.
 ārundo, cf. harundo.
 āruspex, cf. haruspex.
 -as *finalis quantitas*, cf. §. 25.
 -āscō, cf. §. 17.
 Asdrūbal, cf. Hasdrubal.
 Āsia. Āsis *adiect. Ovid.*; Āsius *adiect.*
Vergil.
 Āsisium, ut videtur, *Propert. V, 1, 125.*
 aspergo *verbum*.
 aspergo, aspargo *substant.*
 -āsus *pro* -assus *in Graecis*, ut
 Halicarnāsus, Parnāsus.
 at *coniunct.*, non ad; *poet. ast.*
 Ātilius (*Martial.*).
 Ātina *Verg.*
 Ātinas *Verg.*
 Ātlas, non Atlans.
 atque semper ante vocales vel h,
 saepe etiam ante consonas, maxime
 ante gutturales c, g, q, ch.
 atqui (atquin).
 Attīs, -is vel -īdis *sacerdos Cybelae.*
 Atthīs, -īdis *Attica, vel amica*
Sapphus.
 attondeo, attōdi *Vergil. catalect. 8, 9.*
 attrecto, attracto.
 an *diphthongus*, cf. §. 11.
 auctor, non autor, author.
 anctoritas.
 audacter (audaciter).
 āvē, cf. havē.
 aveo, cf. haveo.
 Augēas, Angias.
 avidus, non havidus.
 -avi *e. q. s. in praeterito primae*

*coniug. contrahi possunt. ubique praeter indicat. perf. sing. num. primam et tertiam personam et primam plur. Perfecta in -avi exeuntia, in quibus a est radice ut lavi, pavi, non solent contrahi a bonis auctoribus. Quantum ad prosam, maxime usitata erat contractio vel imminutio (quae fit omisa v in iui) praeteritorum in -avi, -evi, -ivi, -ovi exeuntium in sermone vitae cotidiana, minus in oratione, quae altiores sumeret spiritus. aulaeum, *noy* auleum. autumnus, non auctumnus.*

B

b littera, cf. §. 14.
bāca, non bacca.
baccar, bacchar.
balbūtio, non balbutio.
ballista, non balista.
balneae, balīneae.
balnēum, bālīnēum (βαλανείον).
bāsilica.
bāsis.
Batāvus.
battuo, non batuo.
Belides ab eo quod est Belus.
Bellorophontes, Bellerophontes.
belua, non bellua.
Bēnācus.
bene- in compositis nonnullis, quae maxime usu sunt vulgata, potest amittere pronuntiando finale e, ut dicatur benfacere, benificus, beneficium, Benventum, benvolus, benvolentia. Interdum pro -e substituitur -i, ut benificus, benivolus.
Bērēcynthius, non Berecynthius.
bētere, bītere (ire).
bibliotheca, bybliothea.
bīdium.
bīūgus, pronunt. bīūgus.

bimēstris, non bimenstris.
bipartitus, bipertitus.
bipennis, bipinnis (securis, a pinna).
Bistōnes, um.
Bithŷnus, non Bīthynus.
blāterare Horat., Terent. Maur.
Bonifātius, non Bonifācius.
bos, bōbus, būbus.
Bosphorus (Βόσπορος).
bōvīnor.
brāca (bracha), non bracca.
brattea, non bractea.
Brītannus et quae inde descendunt; Britannus Lucret.
Brīto, ōnis Iuvenal.
Brītōmartis.
Brittī, Bruttī.
Brundīsium, non Brundūsium.
Bruttī, cf. Brittī.
būbulcus.
bucina, non buccina.

C

c littera, cf. §. 14.
c finalis quantitas, cf. §. 25.
C. = Gāŷus.
cādo, in compositis facit -cīdo, -cīdi.
cādūceus.
cādūcus.
caecus.
caecūtio, non caecuttio.
caedo in compositis facit -cīdo, -cīdi.
caelebs, non coelebs.
Caelia gens, non Coelia.
Caelius mons, non Coelius.
caelum (et quae inde descendunt), non coelum.
caementum, non cementum.
caenum, non coenum.
caepa, caepe (cepa, cepe).
caerīmonia, caerēmonia, non cerim, cerem.
caespes, non cespes.
caestus pugilum, non cestus.
caetra, cetra.

caldus, *cf.* calŷdus.
 cālĕfacio, calfacio.
 Cālendae, *cf.* Kalendae.
 calfacio, *cf.* calefacio.
 calŷdus, caldus.
 cālĭgo, inis; cālĭgo, as.
 cālĭga *Ausonius, Sidonius.*
 Cāmēna (*ex Casmēna*), non Camoēna.
 cāmēra, non camara.
 Cāmērĭna, non Camarina.
 Cāmilla (*ex Casmilla*), Cāmillus.
 cāneo.
 cāno.
 cānicula.
 Cānōpus, Cānōpēus, Cānōpius, Cānōpĭta.
 cārĕre, *expertem esse.*
 cārĕre lanam.
 cārĭna.
 cārĭnare.
 Carthago, *cf.* Karthago.
 Cātillus *Vergil.*, Cātillus *Statius*,
 Cātĭlus *Horat.*
 Caucasēus, Caucasŷus.
 caupo, non copo.
 caupōna.
 caurus, non corus.
 causa, non caussa.
 Celtĭbĕr *Catullus*, Celtĭbĕr *Martialis.*
 cĕdō, da.
 cĕdo, cessi, cessum.
 cena, non caena, coena.
 Cēphĭsus, non Cephissus.
 cerealĭs et cerĭalis.
 ceterōqui (ceteroquin).
 cetra, *cf.* caetra.
 ch-, *cf.* §. 14.
 Chaerōnĕa, Chaerōnia.
 chaerōphŷlum, *Columella X, 110.*
 charta, non carta.
 chĕragra, chiragra.
 Chŷus *insula.*
 Chŷus *incola Chii.*
 chorda, non corda.

chorĕa, chorĕa.
 chors, *cf.* cohors.
 cĭchōrĕum *Horat.*
 cieo, civĭ, cĭtum, ciere *concito*; cio,
 civi, cĭtum, cire *voco.*
 circum, *quando sequitur vocalis,*
amittit m, ut circuago, circneo.
 clatri, non clathri.
 claudo, non cludo; *in compositis*
 -cludo.
 clāvĭcula.
 clĕpo.
 cloāca, cluaca.
 -clum *pro* -culum, *cf.* §. 13.
 Clytaemestra vel Clytēestra (*Ju-*
venal.), non Clytaemnestra, Clytemn.
 (Clytēestra *Auson.*).
 Cn. Gnaeus.
 Cnidus *poetae, in prosa* Gnidus.
 Cnosus *poetae, in prosa* Gnosus.
 co-, *cf.* §. 15 II.
 coarto, non coarcto.
 cōclea, cōchlea.
 coherceo (cōerceo).
 cohors *militum.*
 cohors, cors, chors, *locus saeptus.*
 coicio, conicio, *cf.* iacio.
 coingo, coniugo.
 cōlesco *Lucret. pro coalesco.*
 com-, *cf.* §. 15 II.
 cōmissor (comisor), *καμᾶζω.*
 commĭnus, non cōnĭnus (con-mannus).
 cōmo, compsi, compti, non comsi,
 comtum; *et ita similia, ut dēmo.*
 compĭlo.
 comprehendo, comprehendo.
 con-, *cf.* §. 15 II.
 concĭdo a cado.
 concĭdo a caedo.
 conchŷĭlium.
 cōndĭcio, non conditio.
 conductĭcius.
 cōnecto, non connecto.
 conicio, *cf.* coicio.

cōnitor, *non* connitor.
 cōniveo, *non* conniveo.
 coniugo, *cf.* coiugo.
 coniunx (coniux), coniugis.
 cōnōpiūm *Horat.*, *Propert.*, cōnō-
 pēum *Iuvenal.*
 conscribillo.
 consēcro (consācro).
 contemno (contempno).
 contio, *non* concio.
 contrecto, contracto.
 cōnūbium, *non* connubium.
 conūbialis.
 conventicius.
 conviciūm, convitium.
 cōpa.
 cōpo, *cf.* caupo.
 cōpia.
 cōpērio (cōpērio).
 cōquo, quōquo.
 cōquus, quōquus, cōcus.
 cors, *cf.* cohors.
 cōtidianus, *non* cott., quot.
 cōtidie, *non* cott., quot.
 cōthurnus, *non* coturnus.
 cōturnix, icis, *Ovid.*, *Iuven.*, cō-
 turnix *Plautus*, *Lucret.*
 coxendix, -icis *Lucil.*, -icis *Seren.*
Sammon.
 Crannon, *non* Cranon.
 crātīcula.
 crēbesco, *non* crebresco.
 cribrum.
 Crīnisus, Crimissus, *non* Crinissus,
 Crimissus.
 cu- *pro* qu-, *cf.* §. 12.
 cūcullus, *tegumentum capitis.*
 cūcullus, cūcūlus, *avis*, *non* cūcūlus.
 cum *coniunct.*, *non* quum, quom.
 Cūmae, *non* Cymae.
 cumba (cymba).
 cūmīnūm.
 -cumque (*ut* quicumque, ubicumque,
 utcumque), -cunque.

cūnae.
 cūneus.
 cūniculus.
 cūniculosus.
 cūpido, -iois, cūpīditas.
 cūpīdus.
 cuppēdo, -inis, *Lucret.*
 cuppīdītas, *Laevius.*
 cūpressus, *κυπάρισσος.*
 cūr, *non* quōr.
 curcūlio, *cf.* gurgulio.
 Cūrēs.
 cūria.
 cūticula.
 Cŷāne.
 Cŷāneus, Cŷānee *dactyl.*
 Cŷbēbe, Cybēle.
 cŷcnus *poetae*, *in* *prosa* cygnus.
 Cŷrene.

D

d *littera*, *cf.* §. 14.
 Dāhae, *non* Daae.
 Dalmāta, Delmāta, *et quae ab his*
descendunt.
 Dāmā *nom. propr. (ex Δαμάδης,*
Δημάδης, Δαμᾶς, ut Σόρας, Sota
ex Σωράδης).
 Dāmārātus, Dēmārātus.
 damma, *non* dāma.
 damnum (dampnum).
 Dānūvius, *non* Dannbius.
 Dārēus (Dārīus).
 de- *significat motum aut ex superiore*
loco ad inferiorem, ut: Iuppiter de-
mittit fulmina aut ex uno loco in
aliū, ut: milites depulsi loco;
di- in diversas partes, ut: di-
scribere, disicere, divellere. Ipsi
tamen Romani videntur interdum
confudisse de- et di-
decimus, decumus, et quae ab his
descendunt.
 decus, decōris, honor.

decor, decōris, *pulchritudo*.
 decōrus, -a, -um.
 deerro, *cf.* dērrō.
 defātigo, defetigo.
 defrando (defrūdo).
 deicio, *cf.* iacio.
 dein, deinde *per diphthong.*, *non*
 dēin, dēinde.
 deinceps *per diphthong.*, *non* dēinceps.
 Deiōtārus *Lucanus*.
 delectus, *cf.* dilectus.
 delēnio, *non* delinio.
 delinquo, deliqui (delinquī).
 delirus *et quae inde descendunt*;
non delerus.
 Delmāta, *cf.* Dalmāta.
 depēciscor, depāciscor.
 deprehendo, deprendo.
 derigo, *ad certam normam vel men-*
suram redigo, *ut* aciem derigere;
cf. dirigo.
 dērrō, *non* deerro.
 describo, *ad certum exemplum perscri-*
bo, *ut* describere librum; *cf.* discribo.
 designo, destino; *cf.* dissigno.
 desino, desii (*non* desivi).
 despicio, *deorsum convertito oculos*.
 desum, dēs, dēst, dēram, dēsse *et sim.*,
non dees, deest, deeram, deesse.
 detrecto, detracto.
 deversorium (diversorium).
 devertō (diverto).
 deus, *vocat.* deus, *non* dee; *nom.*
plur. di (dei), *non* dii; *dat. et*
abl. dis (deis), *non* diis.
 dexter, -tra, -trum; -tera, terum.
 di-, *cf.* §. 15 IV.
 Dīana.
 dīcax.
 dīcio, *non* ditio.
 dīco, -as.
 dico, -is.
 dignosco, *cf.* dinosco.
 dilectus militum, *non* delectus.

dīnosco, dignosco.
 dīr-, *cf.* §. 15 IV.
 Dīs, *Pluto*.
 dis, dite, *cf.* dives.
 dīs-, *cf.* §. 15 IV.
 discidium, *numquam* dissidium.
 discibo, *divido*.
 disicio, *non* dissicio; *cet. cf.* iacio.
 dispicio, *in diversas partes oculos*
convertito.
 dissignator, *dispositor*.
 dissigno, *dispono, ordino, instituo*.
 distingo, *non* distingo.
 dītio, *cf.* dicio.
 dives, -ītis, *raro* dis, dite; *in casi-*
bus obliquis et gradibus compar.
et superlat. saepe fit contractio:
 ditis, ditior, ditissimus.
 divus, dīus *poet.*; sub divo, sub
 dīo (sub diu *Lucret.* IV, 211).
 diūtinus.
 diūtius, diūtissime.
 diūturnus.
 Dōrenses, Doriīs (Δωρεῖς), *non*
 Dori.
 drachma, *non* dragma.
 dūcenti (dūcentam *Lucil.*).
 Duīlius, Duīllius.
 duntaxat, *non* dumtaxat.
 dūpondius, dīpondius.

E

e littera, *cf.* §. 11.
 e finalis quantitas, *cf.* §. 24.
 -e *in ablat. sing. formarum parti-*
cipialium in -ns exeuntium, quando
aut participia sunt aut substantiva,
-i quando fiunt adiectiva, ut Tar-
quinio regnante, sapiente, Clemente,
diligenti.
 e, ex. ex ante omnes litteras, e (*et*
interdum archaica forma vel ple-
beia ec) ante solas consonas. ce-
 terum *in formulis quibusdam ver-*

borum aut e aut ex solum adhibetur,
 ut puta:
 e lege, addito nomine auctoris, ut
 e lege Iulia.
 e natura.
 e regione (exadversum).
 e re (utile).
 e re publica (utile reipublicae).
 ex consuetudine.
 ex consulatu, ex praetura simil.
 ex decreto.
 ex lege, non addito nomine auctoris.
 ex me, te, se.
 ex parte.
 ex professio.
 ex quo (postquam).
 ex senatusconsulto.
 ex sententia.
 ex tempore.
 ex testamento.
 e-, ex-, ec- in compositis; cf. §. 15 II.
 ēbēnus, cf. hēbēnus.
 ebur, non ebor.
 ec, cf. e.
 ecclēsia, non ecclesia, ecclēsia.
 ecūleus (equuleus).
 ēdēpol.
 ēdo, edi, esum, non essum.
 ēdo, edidi, editum.
 -ēdo, cf. -ido.
 Ēdōnus (Edōnius).
 Ēdōnis, -dos.
 edūco, as.
 edūco, is.
 ēdyllium et idyllium.
 ego, dat. mihi, non mi; d. r. m. 254.
 ei diphthongus, §. 11.
 ei Graeca, cf. §. 11.
 ei mihi, non hei mihi.
 eiā (eiā), heia (i consona).
 eicio, cf. iacio.
 -eius, -eia, -eium; -ei, -eis, cf. §. 12.
 -ēla, praecedente brevi etiam scribi-
 tur -ella, ut quērella.

ēlēgans, non eligans.
 elephantus (bestia), potius quam
 elephas.
 elephas (morbus vel interdum bestia),
 non elephans.
 ellēbōrus, non hell.
 Ēlluor, cf. helluor.
 ěmo, ěmi, emptum, non emtum;
 et ita composita omnia.
 -endus, non -undus, in verbis coniug.
 tertiae vel quartae, excepto quod
 -undus saepe invenitur post i, ut
 potiundus, oriundus (numquam post
 u vel v). Retinetur -undus in for-
 mulis quibusdam ad ius pertinenti-
 bus, ut semper in illo repetundae;
 ita herciscundus, iuri dicundo.
 Enna, cf. Henna.
 -ens, cf. -es.
 -ēo pro -yo, cf. -ēus.
 eo, ii (non ivi); tert. pers. iit.
 Ēōns, a, um.
 epistōlicus.
 epistōlium.
 epistūla, non epistōla.
 Ēpōna.
 ēquīso, ut vid., ut āgāso.
 ēra, non hera.
 ercisco, cf. hercisco.
 -ēre pro -are, -ēre, ut cluēre, co-
 nivēre, fervēre, frendēre, fulgēre,
 lavēre, scatēre, stridēre, tergēre,
 maxime ap. poet.; cf. etiam orior
 et potior.
 -ēre pro -erunt; cf. -ērunt.
 ěrilis, non herilis.
 Ērīnys, non Erinnyes.
 -ērunt; saepe -ērunt ap. poetas, sed
 numquam -ērē pro -ērē.
 ěrus, non herus.
 es finalis quantitas; cf. §. 25.
 -ēs in numeralibus omnibus, ut
 quoties, aliquoties, toties, quin-
 quies, milies, non -ēns.

-ēscō, cf. §. 17.

Esquīliae, non Aesquiliae, Exquiliae.
-essus, -ēsus in Graecis pro ἡσος,
ut Permessus, Permesus; Tartessus,
Tartesus.

ēsūrio.

ētiam.

etiamnuunc, etiamnum.

etiamtum, etiamtunc.

eu diphthongus, cf. §. 11.

Euander, non Evander.

euangēlium, non evangēlium.

Euhadne, non Euadne.

Euhān, non euān.

euhans, non euans (heuvans Por-
fyrius).

Euhēmerus, non Euemerus.

Euhās, non Euās.

Euhūs, non Euūs.

euhoe, non euoe; oe semper di-
phthongus.

-ēus, -ēa, -ēum, -ēo in substantivis
Lat. et in adiect. Graecis vel in -āceus
exeuntibus et in verbis coniug. pri-
mae saepe permutantur, ut galli-
naceus, gallinacius, nausea, nausia,
Caucaseus, Caucasius, nauseo,
nausio.

-ēus et -iūs in Graecis pro ειος;
ita et ēa, -īa, -ēum, -iūm.

-evi potest contrahi praeter perfecti
formas -evi, -evit, -evimus; cet.
cf. -avi.

ex, cf. e.

ex-, cf. e-.

exāmen, non exagmen.

excīdo a cado.

excīdo a caedo.

excindo caret perfecto.

excītus, excitatus.

excītus, evocatus.

exin, exim.

existīmo (existūmo).

ex-; melius s. omittitur, ut exequi,

aut certe non pronuntiatur; cf.
§. 15 II.

extinguo, non extingo.

F

f littera, cf. §. 14.

fācētus.

fācundus.

faenero et quae inde descendunt,
non fenero, foenero.

faenum et quae inde descendunt,
non fenum.

faenus, -oris, non fenus, foenus.

fāla, non phala.

fālārica, non phalarica.

fāma.

fāmēs; famē, non famě.

farcio, farsai, fartum (farcetum).

fēbrīcula.

fēbrīculosus.

fēbris.

Fēbrua, Fēbruarius, Fēbruus, ut
videtur; certe e in his non corri-
pitur, nisi apud anthologiae Latinae
auctores ultimos.

fēcundus et quae ab eo descendunt,
non foecundus.

fēlix, -icis.

fēlix, fēlīcis, cf. filix.

fēmina, non foemina.

fēmur, non femor; gen. fēmōris et
fēmīnis.

fenero, cf. faenero.

fenum, cf. faenum.

fenus, cf. faenus.

Fēralia, -ium Ovid. fast. II, 569,
ut videtur.

fēralis.

fēriae.

Fērōnia.

ferveo, non ferbeo; perf. ferbui, non
fervi.

fēteo, et quae inde descendunt, non
foeteo.

fētiālis, *non* fecialis.
 fetus, *non* foetus.
 fibra.
 fīdelis.
 Fīdēnae.
 fīdes, -ēi.
 fīdes (fidis), -is.
 fīdo.
 fīdus.
 fīlix, ūcis, *non* fēlix.
 finītīmus (finitumus).
 fīo, fīēri, fīērem.
 flāgro, as (*persaepe in codicibus*
 fraglo).
 flāgrum.
 fluito (flūto *Lucret.*).
 flūvidus (flūidus *Lucret.*).
 foecundus, *cf.* fecundus.
 foedus, a, um, *non* fedus.
 foedus, -eris, *non* fedus.
 foenero, *cf.* faenero.
 foenus, *cf.* faenus.
 foeteo, *cf.* feteo.
 foetus, *cf.* fetus.
 Fōrensia, Forēsia.
 formidūlosus, formidōlosus.
 formosus, formonsus.
 fortuītus (fortuītus); *cf. d. r. m.* 258.
 frāgro, *non* fraglo.
 frēnum, *non* fraenum.
 frētus, a, um.
 frētum, i; frētus, -us.
 frīgēre, *algere.*
 frīgēre, *erigere.*
 frītinnio.
 frustum, *non* frustrum.
 fulgor, -ōris.
 fulgur, -ūris, *non* fulgor.
 fūlix, fūlica (fulca *Furius Antias*
ap. Gellium XVIII, 11, 4.)
 Fūria nomen gent. (*Ovid. in epigram-*
mate.)
 Fūria, Erinys.
 Fūrius.

fūro, *insanio.*
 fūrōr, *insania.*
 fūrōr, *clepo.*
 futtilis (fūtilis).

- G

g littera, cf. § 7; 14.
 Gādītanus.
 gaesum, *non* gesum.
 Gaetūli (Getuli).
 Gālus, *non* Gajus, Cajus.
 gallinācens, gallinacius.
 Gargānus.
 Gargāra.
 garrulus, *non* garulus.
 Genava, *urbs Helvetiae, non* Geneva.
 gēnētivus, *non* genitivus.
 gēnētrix, *non* genitrix.
 gēnītor.
 gentīlīcius, *non* gentilitius.
 gīgas, *non* gigans.
 gilvus, *non* gilbus.
 glaeba (gleba).
 glōmus *Horat., et ita quae inde*
descendunt; glōmus Lucret.
gn producit vocalem praecedentem,
cf. §. 17.
 Gnaeus, *non* Gnēus, Cnēus.
 gnarus, narus.
 gnatus, *cf.* natus.
 gnavus, navus.
 Gōthicus *Porphyrius.*
 Gōthus *Auson.*
 Gracchus, *non* Graccus.
 grācūlus, *non* grācūlus.
 Grādivus.
 grātuītus (gratuītus).
 grātīs, grātīs.
 grunnio, *non* grundio.
 gūla, *non* gyla.
 gurgūlio, curcūlio.
 Gŷges.
 gŷrus, *non* girus.

H

h littera; cf. §. 14.

h praecedente consona numquam producit vocalem priorem, ut Cēthegus; neque hiatum prohibet praecedente vocali.

Hādria (et quae inde descendunt ut Hādrrianus), non Adria.

Hadrumetum, non Adrumetum.

haedus, non hoedus, aedus.

Hālīcarnāsus (Alicarnasus), non Halicarnassus.

halucinor, hallucinor, cf. alucinor.

Hāmīlcar, non Amīlcar.

Hammon (Ammon).

Hannībal, non Annibal.

Hannō, non Anno.

hārena, arena.

hāriōlor et āriōlor.

hārundo, arundo.

hāruspex, aruspex.

Hasdrūbal, non Asdrubal.

haud, haut, ante consonas etiam hau.

havě, avě.

haveo, aveo.

hēbēnus, ēbēnus.

hēdēra, non edera.

heia, cf. eia.

heiūlo, non eiulo.

Heliōgābālus.

hellēbōrus, cf. elleborus.

helluor, hēluor, elluor.

Hēlōtae, cf. Hilotae.

Henna, non Enna.

hēra, cf. era.

hercle, cf. hercule.

hercisco, ercisco.

Hercūlaneum, Campaniae oppidum, non Herculanum.

hercule, hercle (e breve, ut videtur), hercules.

hērē, hēri (a poetis ultimo semper loco versus ponitur heri).

hērēs, non eres.

hērus, cf. erus.

Hīarbas, cf. Iarbas.

Hībēr, Hībērus, Hībēria, non Iber, Iberus, Iberia.

hīc haec hōc (factum ex hīce, haeece, hocce), non hicce, haecce, hocce.

In prosa omittitur melius e vel ce praeter huiusce, maxime in illo huiuscemodi, aut quando ne enclitica additur; quod ubi fit, e mutatur in i, ut huncine, hoscine.

Ita etiam in aliis pronominiibus vel particulis similiter ortis, ut nuncine.

— Hūic monosyllabum, non hūic, hūic. Pro hae interdum invenitur haec.

hīc adverb.

hiemps, non hiems.

Hilōtae, Ilōtae, non Hēlōtae.

hinnio; hīnio Laevius.

Hippōnius, a, um, Gratius.

hircus, non ircus, hirquus.

Hister (Ister).

Histria (Istria).

hōdie.

holītor, olitor.

holus, olus.

honos, honor.

hōra (temporis), non ora.

Hōra (Quirini uxor), Ennius, ut videtur, Hōra Ovid.

hordeum, non ordeum.

Hortensius, non Ortensius.

hortus, non ortus.

Hostilius.

hūmanus (ex hōmimanus).

hūmerus, cf. umerus.

hūmidus, cf. umidus.

hūmo, as, non umo.

hūmor, cf. umor.

hūmus, non umus.

hy-, non y, in vocabulis, quae ab ypsilo incipiunt.

Hým

Hýmēnaeus.

Hypermestra, non Hypermnestra.

I

i vocalis vel consona, cf. §. 7.

i finalis quantitas, cf. §. 24.

i consona semper producit vocalem praecedentem, cf. tamen iacio, biingus, quadriingus.

-i pro -ii in genitivis substantivorum, cf. §. 12.

-i in ablativis participiorum, cf. -e.

iacio. ab hoc v. quae descendunt, in praes., imperf., futuro semper per unum scribuntur i, non per duo, ut adicio, obicio, reicio. Pronuntiabatur tamen ji, sed emollita j, ut minus audiretur. Quamobrem a saec. p. Chr. primo saepe praepositionis finalis corripitur, ut ādicio, ōbicio, prōicio, rēicio. Et ita fortasse iam Plautus.

iambus, non jambus.

iandudum, non iamdudum.

arbas, non Hiarbas.

iāsius.

āson.

bēr et sim., cf. Hiber.

ibidem (ibīdem).

iccirco, idcirco.

-ibam pro -iebam in verbis coni. quartae interdum invenitur ap. poetas.

-īcius a nominibus; non -itius; excipitur novicius, multīcius; cet. cf. -tīcius.

-īculus, a, um, ut follīculus, aurīcula, currīculum, sed etiam ī producta nonnumquam; cf. canicula, clavicula, craticula, cuticula, pediculus, tegeticula.

-īculosus cf. febriculosus, pediculosus, siticulosus, somniculosus.

-īcus in adiectivis; sed -īcus in amicus, aprieus, anticus, mendicus, pudicus, posticus.

Idem, eadem, īdem; dat. sing. ēidem, nom. plur. idem (ēidem), non iidem, dat. et ablat. plur. isdem (ēisdem), non iisdem.

īdentīdem.

-īdes in patronymicis ab -eus vel -cles, -īdes in reliquis.

-īdo interdum invenitur pro -ēdo, ut gravidō, torpidō.

īdylīum et ēdylīum.

īēcūr, non iecor (iocur); gen. iecōris (iecinōris, iocinēris, iocinōris).

-īi in praeterito, cf. -īvi.

-īi in genitivis substantivorum, cf. §. 12.

lerda.

īlico non illico.

-īlis in adiect., exceptis eis quae a substantivis descendunt, ut civilis, hostilis (praeter humīlis et parīlis) nec non illis āprīlis, quinctilis, extilis.

īlīsus, non Ilissus.

-īlius videtur semper esse longa prima, ubi descendit ab -īus, ut Ātīlius, Servīlius, brevi ubi non descendit ab -īus, ut Pompīlius, Quintīlius, Vērgīlius.

Illyrii, Illyricus.

īlōtae, cf. Hilotae.

imbēcillus, non imbēcillus, imbecillis.

immō, non imo.

imprimis, cf. inprimis.

-īmus, non -ūmus, in superlativis.

-īmus, -īmus, in perf. coni. et futuro exacto.

in- in compositis, cf. §. 15 III.

in primis, cf. inprimis.

incīdo a cado.

incīdo a caedo.

inclitus, inclutus (inclutus).
 inchoo, *non* inchoo.
 incolumis (incolomis).
 increbesco, *non* increbesco.
 induciae, *non* indutiae.
 Indutiomārus, *cf.* Virdomārus.
 infidus.
 infitias ire, *non* inficias ire.
 infitior, *non* inficior.
 ingratiss, ingratiis.
 inicio, *cf.* iacio.
 inprimis, imprimis, in primis.
 intelligētia, *non* intelligentia.
 intelligō, *non* intelligo.
 intemptatus (intentatus).
 intereā.
 interīmo, *non* interemo.
 internēcio, *non* internicio.
 intūbus, intūbum; *non* intub, intyb.
 -inus *in* adiect. plerisque, -īnus *in* eis quae materiam vel tempus significant, ut oleaginus, pristinus, praeter matutinus, vespertinus, repentinus.
 īnuus.
 -īo pro -ēo; *cf.* -ēus.
 īo substant.
 Yō interi.
 iōcundus, *cf.* iucundus.
 īōn īōnis, plur. īōnes.
 īōnia.
 īōnicus.
 īōnis.
 īōnius, -a, -um dactyl.
 Yōta.
 ircus *cf.* hircus.
 is, dat. sing. ēi; nom. plur. ēi, i, *non* ii; dat. et ablat. plur. ēis, is, *non* iis.
 -is finalis quantitas, *cf.* §. 25.
 -is pro -es potest scribi in accusat. plur. num. tertiae, quando genericus exit in -ium et in celer.
 -isco, *cf.* §. 17.

-isco, *cf.* §. 17.
 Ister, *cf.* Hister.
 Istria, *cf.* Histria.
 -īsus *in Graecis*, *non* -issus, *cf.* Cephissus, Narcissus *al.*
 ītalia.
 ītalus.
 -itanus, ut Tuditanus, Massilitanus.
 -ītia, -īties *in substantivis ut amicitia, iustitia, pueritia, mollities.*
 -ītis, -ītis *in perf. coni. et futuro exacto.*
 iūcundus, iōcundus (*ex* iuvicundus, iovicundus).
 Iūdaea (i consona).
 Iūdāicus Iuvenal.
 Iūgurtha, *non* Iugurta.
 -ivi expulsa v solet contrahi, si sequitur i praeter primam personam sing. num. et plur. et tertiam singularis perfecti; *cet. cf.* -avi et desino, eo, peto, queo, nequeo.
 Iūlus, Aeneae filius.
 Iūlus disyllabum, Antonius, Hor. c. IV, 2, 2.
 Iuppiter (Iovis pater), *non* Iupiter.
 -īus *in Graecis* pro -eios, *cf.* -ēus.
 -īus, -īa, -īum, pro -ēus, -ēa, -ēum; *cf.* -ēus.
 Iūturna.

K

K littera, *cf.* §. 7.
 k. kaput.
 K. Kaeso.
 K. (Kal.), Kālendae.
 Kālendae, Calendae.
 Karthāgo, Carthago.

L

l littera, *cf.* §. 14.
 l finalis quantitas, *cf.* §. 25.
 lābasco.

lābea, *non* labia.
 lābēfacio.
 lābes.
 lābium, *non* labeum.
 lābo, -as.
 lābor, lapsus sum.
 lābor, -oris.
 lābrum (labium).
 lābrum (lāvābrum).
 lāc *ut videtur*, (lacte), *non* lact.
 lacryma, *non* lacruma, lacryma, lachr.
 lācūna (lucuna).
 Lādās.
 Lādēs (*Vergil.*).
 Lādon (*Vergil.*).
 lāgoena, lāgōna, *non* lagena.
 lamina, lamna.
 lanterna (lāterna).
 Lāōcōon (Lāūcōon); Laucon *disyll.*
Petron.
 Laōdāmīa (Laūdamia).
 Lāōdīcēa (Laūdicea).
 Lāōmēdon (Laūmedon).
 Lār, Lāris.
 Lārentalia.
 Lārentia, *non* Laurentia.
 Lārīsa, *non* Larissa.
 Lārius lacus.
 larva, lārūa.
 lāsarpīcīfer *Catull.*
 lāser, lasar (*Eucheria v. 23*); lāser
Marcellus de medicina v. 54.
 lāsarpīcium, lasarpicium.
 lāter.
 lāterculus (latērīculus).
 lātrina (lavātrina).
 lātro, -as.
 lātro, -ōnis.
 lātus, -a, -um.
 lātus, -eris,
 Lāverna.
 Lāvinia.
 Lāvīnium (Lavinum).
 Lāvīnius, -a, -um (Lavinus).

lautūmiaē.
 lautus *adiect. et particip.*, lotus
particip.
 lēgitimus.
 lēgo, -is.
 lēgo, -as.
 lemūr, -ūris.
 Lemūria.
 lepor, lepōs, -ōris.
 lepus, -ōris.
 letum, *non* lethum.
 Leucōsya.
 Leucōthōē *dea* (Lencothea), *non*
 Leucothee.
 lēvis, *facilis.*
 lēvis, *non* laevis, *politus.*
 lēvo, *a* lēvis.
 lēvo, *a* lēvis.
 līber, -bri.
 liber, -era, -erum.
 Līber *deus.*
 liberi.
 lībet (lubet).
 lībido (lubido).
 lībo, -as.
 Lībo, -onis.
 lībra.
 libro, -as.
 līgurrio, *non* ligūrio.
 limpha, *cf.* lymphā.
 līnea.
 lingo, *non* linguo.
 līno.
 linquo, liqui (linqui).
 linter, lunter, *non* lynter.
 liquēfacio.
 līqueo.
 līquidus; liquidus *Lucret., Laevius,*
Phaedrus.
 līquo, -as.
 līquor *substant.*
 liquor, *verbum.*
 lis (*pro stlis; in iure usurpatur anti-*
qua formula stlitibus iudicandis.)

littēra, *non* litera.
 litus, *non* littus.
 lōcusta (lucusta) *Phaedrus*, Lōcusta,
nomen veneficae ap. Turnum;
 lōcusta *poetae saec. V p. Chr.*
 loquela, loquella.
 lōra, *potio mulierum.*
 lōrum.
 lūbet, *cf.* libet.
 lūbido, *cf.* libido.
 lūceo.
 Lūcērēs.
 lūcerna.
 Lūcīlius.
 Lugudunum, Lugdunum.
 lunter, *cf.* linter.
 lūteus, lūtosus, *limosus.*
 lūteus, *croceus.*
 lūtum, *limus.*
 lūtum, *herba.*
 Lŷcurgīdes (*a Lycurgus*) *Ovid.*
 lymphā, limpha (*ab eadem radice*
atque limpidus).
 lynter, *cf.* linter.

M

m littera, *cf.* §. 14.
 m finalis quantitas, *cf.* §. 25.
 Mācēdo.
 Mācēdōnius (*Macēdonius Ovid.*).
 mācer.
 mācero.
 mācēria, *ut mācellum, haud dubie*
corripit primam, etsi producit Pru-
dentius.
 Mācētes.
 Maecēnas, *non* Moecenas, Mecoenas.
 maereo et quae ab eo descendunt
 (mēreo), *non* moereo.
 maestus (mēstus), *non* moestus.
 māgālia.
 magis, *poetae saepe* mage.
 magno opere, *non* magnopere.

māla, *maxilla.*
 male in compositis nonnullis, quae
 maxime usu sunt vulgata, potest
 amittere pronuntiando finale e, ut
 dicatur malfācere, malficus, mal-
 ficium, Malventum, malvolus, mal-
 volentia. Interdum pro -e sub-
 stituitur -i, ut malificus, malivolus.
 Malēa.
 mālō, *non* mallo.
 mālus, a, um.
 mālus, arbor.
 mālum, *pomum.*
 māmilla.
 mamma.
 Māmūrius.
 Māmurra.
 mancipium (mancupium).
 māneo.
 mānībiae, manubiae.
 manifestus (manufestus).
 Mānīlius.
 manipretium, manupretium.
 māno.
 mānūbiae, *cf.* manibiae.
 mǎpālia.
 Marcōmānus, Marcomannus.
 Māsīnissa, *non* Massinissa.
 mǎtrōna.
 Matrōna *fluvius.*
 Maurētania, *non* Mauritania.
 maximo opere, *non* maximopere.
 Mēgālensia, Megalēsia.
 mehercule, mehercle, mehercules,
pronunt. mērcule, mērcle (e breve,
ut videtur), mērcules.
 meio, *cf.* mingo.
 membranaceus, membranacius.
 mēna, *non* maena.
 mercēnnarius (*ex mercedinarius*),
non mercēnarius.
 merdāleus *Priap.* 68, 8.
 mēridies.
 Messālina, Messalinus.

Messalla (*ex* Messanula).
 metĭculosus, *non* metĭculosus.
 mĕto, -is.
 mĕtior, -iris.
 mĕtor, -aris.
 mĭgro.
 mille, *non* mile; milia (millia).
 mĭluus, milvus.
 mingo, meio, minxi, mictum.
 misceo, miscui, mixtum, *non* mistum.
 mitto, misi (missi), missum.
 mōles.
 mōlestus.
 mōlior.
 Mōlōsus, Molossus.
 monimentum, monumentum.
 monosyllaborum *quantitas*, cf. §. 23.
 mōnŷchos.
 mōra.
 mōror, *versor*.
 mōror, *nugor*.
 mōrosus (*a* mos), mōrosus *Terent*.
Maurus.
 mōrum, *fructus mori*.
 mōrus, *arbor*.
 mōrus, *stultus*.
 Mōses, *non* Moyses (*Iuvenal.*).
 Mūcius, *non* Mutius.
 mūcus (muccus).
 multa, *non* mulcta.
 multicius.
 multo, *non* muleto.
 mūnio, *non* moenio.
 mūrēna, Murena, *non* muraena.
 murra, *non* myrra, myrrha.
 murreus.
 Musĕum, *non* Musaeum.
 Musaeus *vates*.
 musaeus, -a, -um *Lucret*.
 mūto.
 mūtōniatus.
 muttire, mūtire.
 myrtum (murtum).
 myrtus (murtus).

myrtetum, murtetum.
 Mŷtĭlēne, *non* Mitylene.

N

n littera, cf. §. 14.
 n *finalis quantitas*, cf. §. 25.
 nae, cf. ne.
 naenia, cf. nenia.
 Nāis, Nāŷas, *non* Najas.
 namque, *non* nanque.
 nanciscor, nactus, nactus.
 Narcĭsus, Naroissus.
 narcissus *flos* (narcĭsus).
 nāro, -as, *non* nāro.
 narus, cf. gnarus.
 nāto, -as.
 nātrix, -ŷcis *Lucil*.
 natus *in* *prosa*, *non* gnatus.
 nausea, nausia (*ναυσία*).
 navus, cf. gnavus.
 nē *affirmandi particula*, *non* nae.
 nē *finalis part.* (nĭ).
 nē-quidem.
 -nē *interrog. part.*; *interdum apocopen patitur ut* Pyrrhin conubia servas, *men incepto desistere. Tali pacto multi apostrophum apponunt, ut* Pyrrhin' c. *Ita orta omissa s* vĭn, vidĕn, aŷn, inbĕn, satĭn, *al.*; *quae apud comicos potissimum inveniuntur.*
 Neāpōlis.
 Neāpolĭtanus.
 nĕcnĕ, *non* necnĕ.
 neglĕgo (neclego), *non* negligo.
 negŭtĭum, *non* negocium.
 nĕnia, *non* naenia.
 nĕqueo, nequii (nequivi).
 nĕquam.
 nĕquaquam.
 nĕquiquam, nequidquam, nequicquam.

Nērēis.

Nērīne *Vergil. bucol.*

Nērēine *Catull.*

Nērio (Neriēnes *Varro*), -ēnis (-ēnis
Licinius comicus).

nēve, neu.

neuter, *non* nēūter.

neutiquam, *cf.* nūtiqum.

nīhīl, nil (*nihīl aliquotiens Ovid.*).

nīhīlum, nilum (*ex* ne hīlum).

ningo, *non* ninguo.

nītella, nītēdūla.

nīteo.

nītor, -oris.

nītor, nīsus, nīsus.

nōmencłator, *non* nomenclator.

nōmīma.

nōta.

nōtesco.

nōthus, -a, -um.

nōtio, -onis (*Plautus*).

nōtitia.

nōto, -as.

nōtus, a, um.

Nōtus.

nōvendialis, *non* novemdialis.

Nōvensīles, Novensīdes.

novicius.

-ns *producit vocalem praecedentem,*
cf. §. 17.

Nūmīcius.

nummus, *non* nūmus.

numquis, *cf.* nunquis.

nunciam *ubi invenitur pro nunc*
iam, ap. poet. est disyllabum.

nunquam; *ita scribend. et pronunt.;*
scribitur plerumque numquam.

nunquis, numquis (*num quis*).

nuntius, *non* nuncius.

nūper (*ex* nōvīper).

nūtiqum, *non* nēūtiqum, neuti-
quam.

nympha *dea, non* aqua.

O

o *littera, cf.* §. 11.

o *finalis quantitas, cf.* §. 24.

Ōārion, *cf.* Orion.

ob- *in compositis, cf.* §. 15 I.

ōbex, -icis (ōbex).

obicio, *cf.* iacio.

oblīquus.

oblītus, *ab* obliviscor.

oblītus, *ab* oblīno.

oboedio (*ab* audio), *non* obedio.

obscenus, obscaenus, *non* obscoenus.

obsōnium, opsonium (ὀψώνιον).

obsōno, -or, opsono, -or (ὀψωνέω).

obsōno, -ui.

obstīpesco (obstupesco).

obsum, offui, *non* obfui.

occīdo, -cīdi, -casum.

occīdo, -cīdi, -cisum.

ōcrea, *non* ōcrea.

ōdi.

ōdium.

oe *diphthongus, cf.* §. 11.

ōfella, Ōfella (*ab* offa).

oi *diphthongus, cf.* §. 11.

ōlus, *cf.* holus.

-ōna *in nominibus dearum, ut* Bel-
lona, Bubōna, Mellōna, Pomōna,
contra Ēpōna.

ōnus, *non* honus.

ōnustus, *non* honustus.

ōpīlio.

ops- *pro* obs-, *cf.* §. 15 I.

opt- *pro* obt-, *cf.* §. 15 I.

opto, *non* obto.

ora, *margo, non* hora.

ora, *cf.* hora.

orbīta.

orbītus, -a, -um.

Orcus, *non* Orchus.

ōrīchalcum.

Ōrion, Ōrion, -ōnis, -ōnis (*ex* Ōārion,

quod extat apud Catullum, Namanum).

ōrior; -ēris, -ītur *rel.*, -ērer *rel.*,
non -iris, -ītur, -īrer.

os *finalis quantitas*, *cf.* §. 25.

Ōtho, non Oto.

ōtium, non ocium.

-ōvi, non solet contrahi, nisi in
novi et compositis *perf.* movi; *cet.*
cf. -avi.

P

p *littera*, *cf.* §. 14.

pāciscor.

pāco.

Pācūvius (Pacvius), non Pacuius.

paedor, non pedor.

paelex (pelex), non pellex.

Paelignus, -a, -um, non Pelignus.

paenē, non pene.

paenitet, non poenitet.

paenula, non penula.

paeōn, -ōnis, *pes metricus*.

Paeōnēs *populus*.

paeōnicus *Ter. Maur.* 1532; 1546.

Paeōnis, -idos.

Paeōnius.

Pālātium, Pālātium.

Pālilia, *cf.* Parilia.

pallium, non palleum.

pālūs, -udis.

pālūs, -i.

pando, pandi, passum (pansum).

Pānhormus (Panormus).

pāpŷlio.

pārens, *genitor*.

pārens, *oboediens*.

pāreo.

Pārilia, Palilia.

pārio.

Parnāsus, non Parnassus.

parricida, non pāricida, *ut Prudent.*
hamartig. 564, *aut* patricida.

partūrio.

pātŷna, non patena.

patrīcius.

paulatim, paullatim.

paulisper, paullisper.

paululum; paullulum.

paulus, -a, -um, paullus.

Paullus (Paulus).

pecus, pecoris.

(pecus) pecūdīs.

pēdētemptim (pedetentim).

pēdīcosus.

pēdīculosus.

pēdīculus.

pēdis, -is.

pēdīsequus, non pedissequus.

Pēdo, -onis.

pēdo, -is.

peiĕro (periero), periūro, peiuro.

peiūrus, periurus.

pēlex, pellex, *cf.* paelex.

Pēlignus, *cf.* Paelignus.

pene, *cf.* paene.

penna, *peró, Feder; sed cf.* pinna.

pēnūria.

pēnus.

per- *in compositis*, *cf.* §. 15 I.

percontor, percunctor.

percrēbesco, non percrebresco.

peregrē, peregrī (peregrē *in peregrino loco*, *ex p. l.*, *in peregrinum l.*, peregrī *in peregrino loco*).

perennis, non peremnis.

perfidus.

periuro, *cf.* peiĕro.

periūrus, *cf.* peiurus.

perlego, pellego.

perlūceo, pelluceo.

perlūcidus, pellucidus.

pernīcies, non pernitēs, permīcies,
permitēs.

pernix, -īcis.

persōna.

persōno.

- pētīlus, -a, -um.
 peto, petii, *non* petivi; *tertia pers.*
 petiit.
 pētorrītum, *non* petoritur.
 ph-, *cf.* §. 14.
 Phäëthon (Phaethon *disyllab.* Varro
Atacinus, Manilius).
 phāla, phālarica, *cf.* fal.
 Phoenica, Phoenice, *non* Phoenicia.
 Phorcus, *non* Phorcys.
 Phrāhātes (Phrates), *non* Phraates.
 Phylācides.
 pignēro.
 pignus, -oris, -eris.
 pīla, *globus*.
 pīla, *kozjāk, Pfeiler*.
 pīlanus (pilus).
 pīlatus (pilum).
 pilleum, pilleus, *non* pileum, pileus.
 pīlosus, (pilus).
 pīlum, *telum*.
 Pilumnus.
 pīlus, *capillus*.
 pīlus, *triariorum*.
 Pimplēis, Pīpleis.
 Pimplēus, Pīpleus.
 pinna, *summa pars muri, ala; saepe*
tamen in cdd. permutantur pinna
et penna.
 plāceo.
 plācidus.
 plāco.
 plāga, *ictus*.
 plāga, *rete, regio*.
 plātēa (πλατεῖα).
 plando (plodo), *in compositis* -plodo.
 Plīas, Plēyas, *non* Plejas.
 -plīco; *in compos., quae habent prae-*
positionem, melius -plicui *quam*
-plicavi, ut implicui.
 poenio, *cf.* pūnio.
 poenitet, *cf.* paenitet.
 pōlenta.
 Pollio, Pōlio.
 Pollux, -īcis (Πολυδεύκης).
 Pōlyclētus, Polyclitus.
 Pōlydāmanteus, *non* Pulydamanteus.
 Pōlydāmas, *non* Pulydamas.
 Pōlyhymnia, *non* Polymnia.
 Pōlymestor, *non* Polymnestor.
 pōlyposus.
 pōlypūs (πώλυπος).
 pōmēridianus, *cf.* postmeridianus.
 pōmērium, *non* pomoerium.
 Pōmētii *Vergil*.
 Pomptinus, *non* Pontinus.
 Poplicola, *cf.* Publicola.
 poplicus, *cf.* publicus.
 pōpulus, *gens*.
 pōpulus, *arbor*.
 Porcius, *non* Portius.
 Porsenna, Porsēna, Porsinna, Por-
 sina (Porsina *longa i, ut puto*).
 Portūnus, *non* Portumnus.
 post, *non* pos.
 postea, posteaquam.
 posticus, *posterior*.
 postmēridianus, *non* pōmeridianus.
 postquam (posquam).
 postridiē.
 potior, -ēris, -ītur *rel.*, -ērer *rel.*,
non -iris, -itur, -irer.
 prae- *in compositis sequente vocali*
corripitur, ut praestustus.
 praegnans, -as, *gen.* -antis, -atis.
 praesaepes, praesaepis, praesaepia,
 praesaepe, praesaepium (praesep.).
 praestōlor.
 praesum, praees, praest *et sim.*
 (praes, praest).
 praetereā.
 prehendo, prendo.
 prēlum, *non* praelum.
 prētium, *non* precium.
 Prīāmeius.
 Prīāmīdes; Prīamides *dact.*
 Prīāmus.
 pridīē.

- pro in compositis modo producit o, modo corripit, cf. d. r. m. 362 sqq.
 pro interiect., non proh.
 prōbeo pro prohibeo *Lucret.*, ut debeo, praebeo.
 prōbo, -as.
 proboscis, promoscis, promuscis (o longum in antholog. *Lat. apud poetas saec. p. Chr. quinti*).
 prōcella.
 prōcēres.
 prōcērus.
 prōcurator.
 prōcūro.
 proelium, non praelium.
 prōfāno.
 prōfānus.
 prōfari.
 prōfecto, certo.
 prōfectus (a proficio).
 prōficio (prōficio *Symphosius*).
 prōficiscor.
 prōfiteor (prōfiteor *Ennius*).
 prōfugio.
 prōfugus.
 prōfundo, -is, prōfundo.
 prōfundus.
 proicio, cf. iacio.
 prōin, prōinde, non proin, proinde.
 prōlogus *Terent.* (prōlogus *Rufinus*).
 prōmiscuus, non promiscus, promisquus.
 promoscis, promuscis, cf. proboscis.
 promuntūrium, ut videtur, non promuntōrium, promontōrium (ut tugūrium).
 prōnepos *Ovid.*
 prōneptis *Persius*.
 prooemium, non prohoemium.
 prōpāgo, -as, prōpago.
 prōpāgo, -inis, prōpago.
 prōpello, prōpello.
 prōpīno.
 prōprior, -us, non proprior.
 prōpitio.
 prōpītius.
 Prōserpīna, Prōserpina.
 prōpōla *Lucil.*
 propterea.
 prōpūdium.
 prōpudiosus *Rutil. Namatian.*
 prōpulso.
 prōrsus, non prossus, prōsum.
 prōrsus, non prossus, prōsus.
 proscaenium, non proscenium.
 prōtervus (prōtervus *Pacuvius*).
 prōtīnus, protenus.
 prōvincia, non provintia.
 Pseudūlus (Pseudolus).
 ptīśānārium *Horat.*
 Ptōlōmaeus (*Πτολεμαῖος*).
 Ptolomāeus adiect. *Propert. II, 1, 30.*
 Ptolomais, -idos.
 Pūblicola, non Poplicula, Puplicola.
 pūblicus, non poplicus, puplicus.
 Pūblius, non Popl., Pnpl.
 pulcher, non pulcer.
 pūleium, non pulēgium.
 pūmŷlo.
 pūmŷlo.
 pūmŷlus *Statius*.
 Punicus, punicens, non Poenicus, poeniceus.
 pūnio, non poenio.
 pūstillus.
 pūsus.
 pūteal.
 pūtefactus non invenitur (verba pūteo, pūteo et quae ab his descendunt in cdd. saepissime confusa).
 pūteo, feteo.
 Pūteōli.
 pūter, -tris, -tre, fragilis.
 pūteus.
 pūtidus, fetidus.
 pūto, -as.
 pūtor, fetor.

pūtrēfactus, *a putreo (Lucr., Ovid.)*.
 pūtreo, *fragilis sum*.
 pūtror, -oris, *a putris*.
 pūtus, *puer, Verg. catal. 9, 2*.
 pūtus, -a, -um (*purus putus*).
 Pythāgōrēus, Pythagorius.

Q

q littera, *cf. §. 7*.
 quadrangulus, *non quadriangulus*.
 quadrīdum, *non quatrīdum*.
 quadriūgus, *pronunt. quadriūgus*.
 quadrupes, quadripes.
 quaero, quaesivi, quaesii.
 quaeso, quaesumus.
 quāndōquidem.
 quanquam, quamquam (*pronunt. quanquam*).
 quanto opere, *non quantopere*.
 quātēnus, quatinus.
 quattuor, *non quatuor, quattor*.
 queo, quī (quīvi).
 quērēla, querēlla.
 qui *genet. cuius* (quius); *dat. cui* (quī) *monosyll., non cūī, cūī*.
 quicumque, quicunque.
 quidam, quendam, quandam, quorundam, quarundam.
 Quintīlianus, Quinctilianus.
 Quintīlis, Quinctilis.
 Quintīlius, Quinctilius.
 Quintius, a, um, Quinctius.
 Quintus, Quinctus.
 quintus, *non quinctus*.
 quisquam, quicquam (*quidquam*).
 quisque, quidque, *non quicque*.
 quisquis, quicquid, quidquid.
 quodsi (*quodsin*).
 quom, *cf. cum*.
 quōmodō, quo modō.
 quōnīam.
 quor, *cf. cur*.

quōtannīs (*quodaunīs*).
 quōtidie, *cf. cotidie*.
 quoties, *non quotiens*.
 quum, *cf. cum*.

R

r littera, *cf. §. 14*.
 r finalis quantitas, *cf. §. 25*.
 rābīdus, furiosus, *non rapidus*.
 raeda (*reda*), *non rhaeda*.
 Raetus, *non Rhaetus*.
 rāpidus, *celer*.
 rē-, rēd-, *cf. §. 15 IV*.
 rē- *in compositis d amittit praeter reddo et quasdam formas assimilatas, ut reppuli*.
 reccīdo, reccīdi, *non rēcido, rēcidi*.
 rēcīdo.
 recipēro, recupero.
 rēduco (*redduco Lucret.*).
 rēfero, rettuli, *numquam rētuli*.
 rēfert (*res fert*).
 Rēgium, *Bruttiorum oppidum, non Rhegium*.
 rēgo.
 rēgula.
 reicio, *cf. iacio*.
 rēlīgio (*dactyl. relligio*).
 rēlīgiosus (*dactyl. relligiosus*).
 relinquo, reliqui (*relinqui*).
 rēlīquiae (*dactyl. relliquiae*).
 rēlīquus, relicuus (*dactyl. rellicuus*).
 Rēmūria.
 rēmus.
 Rēmus.
 repello, reppuli, *numquam rēpuli*.
 rēpens *a repo*.
 rēpens, rēpente, rēpentīnus.
 repērio, repperi, *numquam rēperi*.
 res pūblica, *non respublica*.
 restinguo, *non restingo*.
 retundo, rettūdi, *numquam rētudi*.

rh-, cf. §. 14.
 rheda, cf. raeda.
 Rhegium, cf. Regium.
 Rhescüpōris *Lucan*.
 rhombus, non rombus.
 -ricus *semper in nominibus Germanorum, ut Ālāricus*.
 -rix, -rigis *in nominibus Gallorum, ut Dumnorix, utrum longo sit i an brevi, non satis constat; puto tamen esse longo*.
 rōbur, -oris, non robor.
 rōdus, cf. rudus.
 rōtundus (rutundus).
 rūbeo.
 rūbidus.
 rūdens *funis*.
 rūdere, rūdere.
 rūdis.
 rūdus, -eris, rodus.
 ruo, rui, rūtum.
 rūta herba.
 rūta caesa.
 rūtellum.
 rūtrum.
 rursum, rursus, non rūsum, russum,
 rūsus, russus.
 Rūtilius.

S

s littera, cf. §. 14.
 s finalis quantitas, cf. §. 25.
 Sābinus.
 sābucus *Lucil., sābucus Seren. Sammonic.; scribitur et sambucus*.
 Sābus.
 sacrōsanctus, *ut puto, non sacrōs*.
 saeculum (a saepio), non seculum.
 saepes, non sepes.
 saepio, non sepio.
 Saepia, -orum, non Septa.
 saeta, non seta.
 sāgus, sāga, vates.

sāgum, sāgus, *lacerna militaris*.
 Sallentini, non Sālentini.
 Sallustius, non Sālustius.
 saltem (saltim).
 sanguinolentus, sanguinulentus.
 Sārāpis, cf. Serapis.
 Sardanapallus, non Sardanapalus.
 Sardīnia.
 Sardis, Sardes (Σάρδεϊς).
 sārio, non sarrio.
 sārlsa, non sarissa.
 Sarmāta, non Saurōmata.
 Sarsīna, Sassina.
 satis, sat.
 satrapa, satrapes, -ae, -is, non satraps.
 satrapēa, satrapīa.
 sātura, satīra, non satyra.
 Sātūrnus.
 sāvium, *et quae ab eo descendunt, non suavium*.
 scaena, non scena.
 scāturrio, non scatūrio.
 sceptrum, non scaeptrum.
 scīda, non scheda.
 sē-, cf. §. 15 IV.
 sēcins, cf. setius.
 sed, non set.
 sēdeo.
 sēdes.
 sēdīle.
 sēdo.
 Sēleucēa, Seleucia.
 sēmestris, non semenstris.
 sēmī- *sequente vocali vel h amittit i, ut semauimus, semadapertus, semesus, semhians, semhomo, semustus, semustilatus*.
 sēpulcrum, non sepulchrum.
 sēquius (*comparativ. a sētus*).
 sēra, -ae.
 Sērāpis, Sarapis.
 Servīlius.
 sērūm, -i.

- sērus, -a, -um.
 sesquī- *sequente vocali amittit i, ut sesquialter, Sesquulixes vel Sesculixes.*
 sescenti, *non sexcenti.*
 Sestius (Sextius).
 sētius (*comparativ. a sēcītus, quod non est in usu*), *non secius.*
 Sicambri, *cf. Sygambri.*
 Sicānus; Sicānus *Silius.*
 Sicānia *dactyl.*
 Sicēlis; Sicelides *Musae Vergil.*
 Sīchaeus, Sīchaeus.
 Sīcīlia.
 sīcīne.
 Sīcūlus, -a, -um.
 sīdo.
 Sīdon, -ōnis.
 Sīdōnius.
 Sīdōnis.
 silva, *non sylva.*
 simpūvium (simpuium).
 -sīn *in dativis Graecorum*, *non -sī.*
 singillatim, *non singulatim.*
 Siren, *non Seren.*
 Sithōnius.
 sītīculosus.
 sive, seu.
 sm-, *cf. zm.*
 sōbrīus.
 sōcors.
 sōdālīcius.
 sōdalis.
 sōdes, ἡδ' εἴε, *non: si audes.*
 solacium, *non solatium.*
 sollemnis (sollempnis), *non sōlemnis.*
 sollers, *non sōlers.*
 sollīcītus, *et quae ab eo descendunt, non sōlicitus.*
 sōlus, -a, -um.
 sōlum, *humus.*
 somnīculosus.
 somnulentus, somnolentus.
 sōpio.
 sōpor.
 spātium, *non spacium.*
 spondens, spondius, *non spondaeus.*
 spondīacus *Ter. Maur. 2234.*
 stātim (stātim *Accius, saec. IV vel V p. Chr. poetae.*)
 stātio.
 Stātius.
 stātus (stātus *Lucil.*).
 stātura (stātura *Lucil.*).
 stātus, -a, -um.
 stēlio, stellio.
 sterquīlinum, sterquīlinium.
 stīllīcīdium, stīlicīdium.
 stīlus, *non stylus.*
 -stīnguo, *non stingo.*
 stīpēdium (*ex stīpīpēdium*).
 stīps, stīpis.
 stīlītibus iudicandis, *cf. lis.*
 strīx, -īgis (-īgis *Plautus*).
 stūppa, *non stupa.*
 su- *sonat plerumque sv in suadeo,*
 suavis, suesco *et quae ab his descendunt.*
 sub- *in compositis, cf. §. 15 III.*
 subdītīcius.
 subīcio, *cf. iacio.*
 sūbōles, *non soboles.*
 subsīcīvus, *non subsecīvus.*
 subtēmen (subtegmen).
 sūbulcus *Verg. ecl. 10, 19.*
 sūbūlo.
 succēseō, *cf. suscenseo.*
 sūcus, *non succus.*
 Suēbi; *non Suevi (u in hoc v. saepe sonat v).*
 Sūgambri, *cf. Sygambri.*
 Sulla, *non Sylla.*
 Sulpīcius, *non Sulpitius.*
 sulphur, sulphur, *non sulfur.*
 sum. *est praecedente vocali vel m amittit e, excepto quando in primo enuntiati loco ponitur; etiam es secunda persona indicativi (non*

imperativi) saepe simili modo truncatur.

summo opere, *non* summopere.

sūpellex, *non* suppellex.

supplex, *non* suplex.

suppositicius.

sūprā, *non* supera.

Suria, *cf.* Syria.

surrepticius.

sūrsūm, sūrsus, *ut* prōrsūm, prōrsus.

sus, sūbus.

suscenseo, succenseo.

suspicio *nomen*, suspitio (*ex* suspitio).

suspicio *verbum*.

Sŷgambri, Sugambri, Sicambri.

syllaba, *non* sillaba.

Symphōsius, *non* Symposius.

Sŷrācūsānus, Sŷrācōsius.

Sŷria, Suria.

Syrtes, Syrtis (Σύρτεις).

T

t littera, *cf.* §. 14.

t finalis quantitas, *cf.* §. 25.

taeter, *non* teter.

tametsi (tāmētsi).

tanquam, *ita pronunt.*; tamquam.

tanto opere, *non* tantopere.

tantundem, *non* tantundem.

Tarrācina, *ut videtur*, *non* Terracina.

tēges.

tegeticula.

tēgimen, tegumen, tegmen, tegimentum, tegumentum, tegmentum.

tēgo.

tēgula.

tēmētum.

temno (tempno).

temptare (tentare).

temperi, *in tempore*; comparat. temperius.

tēmūlentus, -a, -um.

tētricus.

th-, *cf.* §. 14.

Thalia (Thalea).

Thēbāis, -idos.

Thēōdōtus (Theudotus *Ovid.*).

Thēōdōsius (Theudosius *Claudian.*).

thesaurus, thesaurus.

Thraca, Thraeca, Threca.

Thraca *melius quam* Thracia.

Thracius, -a, -um, Thraecius, Threicius.

Thrāsŷmāchus; Tharsymachus *Iuvenal.*

Thrax, Thraex, Threx.

Thyias (*dissyllab.*), *non* Thyas.

-ticius *a supinis verborum*, *ut* suppositicius, *non* -titius.

tibicen.

tīnea.

tingo, tinguo.

tinnio, tīnio *Terent. Maur.* 232.

tintīno *Catullus.*

tintinabulum *Lucil.*

toties, *non* totiens.

tōtus, a, -um, *gen.* totius.

tōtus *a tot.*

tralaticius.

Trallis, Tralles (Τράλλεις).

trans- *in compositis*, *cf.* §. 15 I.

transicio, trāicio.

transmitto, trāmitto.

transnāto, trānato.

Trāsūmennus; Trasimennus, *non* Thrasumenus, Trasimenus.

trēceni, *ut* trēcenti.

Trēvēri, *non* Treviri.

tribunicius.

trīceni, *ut* trīginta.

trīcesimus, trīgesimus.

trīduum.

trīmestris, *non* trīmeustris.

tripertitus, tripartitus.
trōchāicus *Ter. Maur.* 2422.
tūber, *tumor corporis*.
tūber, *genus pomi*.
tūbīcen.
Tūditanus.
tūgūrium.
tum cum, *pronunt. tuncum*.
tundo, tūtūdi, tusum, tunsum.
tus (thus).
tymphānum (týpanum *Catull.*).
Týphōeus *trisyllab.*
Týphon.

V

u et v litterae, *cf.* §. 7.
u, *cf.* §. 11.
u *finalis quantitas*, *cf.* §. 24.
vaccīnium.
vācillo (vaccillo *semel Lucret.*).
valde, *comp. validius, valdius*.
valētudo, *non valītudo*.
Vandālus.
vārus, Vārus.
vārius, Vārius.
Vāticānus.
vātillum, *non batillum*.
ubīcumque, *cf. -cumque*.
ubīnam.
ubīque, *non ubīque*.
ubīvis.
vēcors.
vehēmens, *cf. vemens*.
velut, *non velud*.
vēmens, *non vehemens*.
venalīcius, *non venalitius*.
vēneo, venum eo.
vēnio.
vēnundo, venum do.
Vennuncula, *non Vēnūcula*.
vēpallidus.
vēpres.
vēsanus.

Vergīliae, *non Virgiliae*.
Vergīlius, *non Virgilius*.
Vergīnius, *non Virginus*.
versus, versum, *non vorsus, vorsum*.
vertex, *non vortex*.
verto, *non vorto*.
vertrāgus *Martial.*, vertrāha *Gratius*.
Vēsēvus.
vespere, vesperi.
vespertīlio, *ut videtur (ut papilio, opilio)*.
vester, *non voster*.
Vēsūvius.
Vēturius, Vōturius.
ui *diphthongus*, *cf.* §. 11.
vībro.
vīcesimus, vigesimus.
vidēn (*ex videsne*).
viētus.
vilicus, *non villicus*.
villa.
vīn (*ex visne*).
vinūlentus, vinolentus.
Viridōmārus; Virdomarus. *Propert.*
vīrectum, *non viretum*.
Virgīliae, *cf. Verg.*
Virgīlius, *cf. Verg.*
Virgīnius, *cf. Verg.*
ulcus, *non hulcus*.
Ulixes, *non Ulisses, Ulyxes*.
ūmērus, *non humerus*.
ūmidus, *non humidus*.
ūmor, *non humor*.
ungo, unguo.
unguentum, *non ungentum*.
unquam, *ita pronuntiand.; scribitur plerumque umquam*.
uo-, vo-, *pro uu-, vu-; cf.* §. 12.
Volcanus, *non Vulcanus*.
volo, vīs, vult, volt.
Volsi (Vulsci).
Volsīnii (Vulsinii).
Vōlturnus (Vulturinus).
vōmo.

vōmis.
 vorsus, vorsum, *cf.* versus.
 vortex, *cf.* vertex.
 vorto, *cf.* verto.
 Vortumnus (Vertumnus).
 voster, *cf.* vēster.
 Vōturius, *cf.* Veturius.
 ūpīlio, *cf.* opilio.
 urgeo, *non* urgeo.
 -ūrio *in verbis desiderativis*.
 us *finalis quantitas*, *cf.* §. 25.
 usu venit, *non* usuvenit.
 usū est, *opus est*.
 utcumque, *cf.* -cumque.
 uterque, utraque, utrumque, *non*
 utrunque.
 utīnam.
 utīque (*d. r. m.* 336).
 utrimque, *non* utrinque.
 utrimquesecus, *non* utrinsecus.
 utrōbique, *non* utrubique.
 Vulcanus, *cf.* Volcanus.

vulgus, *cf.* vo-.
 vulnus, *cf.* vo-.
 vulpes, *cf.* vo-.
 Vulsci, *cf.* Volsci.
 Vulsīnii, *cf.* Volsinii.
 vultur, *cf.* vo-.
 Vulturinus, *cf.* Voltumnus.
 vultus, *cf.* vo-.

X

x littera, *cf.* §. 14.

Y

y littera, *cf.* §. 7.
 y *finalis quantitas*, *cf.* §. 24.
 ys *finalis quantitas*, *cf.* §. 25.

Z

z littera, *cf.* §. 7.
 zmaragdus (smaragdus).
 Zmintheus (Smintheus).
 Zmyrna (Smyrna).

Argumentum.

L. S. 3—4.

I. De orthographia 5—24.

§. 1 quid sit orthographia 5, 6.

§§. 2—5 de fontibus orthographiae Latinae 6—11.

§. 2 de grammaticis 7—9.

§. 3 de codicibus 9.

§. 4 de inscriptionibus 9, 10.

§. 5 de auctoritate poetarum 10, 11.

§. 6 de recentiorum philologorum studiis orthographiae 11, 12.

§. 7 de litteratura Latina 12.

§. 8 de Graecis in linguam Latinam receptis 13.

§. 9 de accentibus. de syllabis dirimendis et de interpunctione adhibenda 13—15.

§. 10 de assimilatione et variatione litterarum 15, 16.

§. 11 de vocalibus et diphthongis 16, 17.

§. 12 de vocalium concursu 17, 18.

§. 13 de syncope et epenthese 18, 19.

§. 14 de consonis 19—22.

§. 15 de assimilatione praepositionum 22—24.

II. De prosodia Latina 25—40.

§. 16 de syllaba 25.

§. 17 de syllabis positionis vi productis 26—28.

§§. 18—20 de accentu praeter enclisin et proclisin 28—31.

§. 21 de enclisi et proclisi 31—33.

§. 22 accentus num faciat ad mutandas quantitates 33, 34.

§§. 23—25 de finalibus 34—38.

§. 23 de finalibus monosyllabis 34.

§. 24 de finalibus plusquam monosyllabis in vocalem exeuntibus 34—36.

§. 25 de f. p. m. in consonam exeuntibus 37, 38.

§. 26 de mediarum syllabarum quantitate 38—40.

III. Index orthographicus et prosodiacus 40—66.

Schriften von Lucian Müller

im Verlage von B. G. Teubner in Leipzig.

- Muelleri, Luciani, de re metrica poetarum latinorum praeter Plautum et Terentium libri septem.** Accedunt eiusdem auctoris opuscula. [491 S.] gr. 8. 1861. geh. n. *M* 8. —
- Geschichte der klassischen Philologie in den Niederlanden. Miteinem Anhang über die lateinische Versification der Niederländer. [VIII u. 250 S.] gr. 8. 1869. geh. n. *M* 5. —
- de Phaedri et Aviani fabulis libellus. [IV u. 34 S.] gr. 8. 1875. geh. *M* 1. —
- Leben und Werke des Gains Lucilius. Eine literar-historische Skizze. gr. 8. [VIII u. 43 S.] geh. n. *M* 1. 20.
- rei metricae poetarum Latinorum praeter Plautum et Terentium summarium. In usum sodalium Instituti historici philologici Petropolitani. [IV u. 82 S.] gr. 8. 1878. geh. n. *M* 1. 60.
- Catulli carmina.** Recensuit LUCIANUS MÜLLER. [LXXXII u. 134 S.] 8. 1871. geh. *M* —. 45.
- Catulli, Tibulli, Propertii carmina.** Accedunt Laevii, Calvi, Cinnae aliorum reliquiae et Priapea. Recensuit et praefatus est LUCIANUS MÜLLER. [LXXXII u. 134 S., XXXI u. 64 S., LI u. 138 S.] 8. 1870. geh. *M* 2. 70.
- Horatii carmina.** Recognovit et praefatus est LUCIANUS MÜLLER. [LXXX u. 279 S.] 8. 1869. geh. *M* 1. —
- carmina. LUCIANUS MÜLLER recognovit. [Elegante Miniatúrausgabe mit Titelvignette in Kupferstich. 362 S.] 16. 1874. geh. n. *M* 2. 40, elegant gebunden mit Goldschnitt n. *M* 3. 60.
- Lucili, C., saturarum reliquiae.** Emendavit et adnotavit LUCIANUS MUELLER. Accedunt Acci (praeter scaenica) et Suci carminum reliquiae. [XLVIII u. 372 S.] gr. 8. 1872. geh. n. *M* 9. —
- Optatiani Porfyrii, Publilii, carmina.** Recensuit et praefatus est LUCIANUS MUELLER. [XLIV u. 76 S.] gr. 8. 1877. geh. n. *M* 3. 60.
- Phaedri fabulae Aesopiae.** Recognovit et praefatus est LUCIANUS MUELLER. [XIV u. 66 S.] 8. 1868. geh. *M* —. 30.
- fabularum Aesopiarum libri quinque. Emendavit adnotavit supplevit LUCIANUS MUELLER. [XLII u. 120 S.] gr. 8. 1877. geh. n. *M* 3. —
- Propertii, Sex. Aurelii, elegiae.** Recensuit LUCIANUS MUELLER. [LI u. 138 S.] 8. 1870. geh. *M* —. 60.
- Rutilii Namatiani, Claudii, de reditu suo libri II.** Accedunt Hadriani Flori Apuleii Anniani Sereni aliorumque saec. a. v. c. x. poetarum reliquiae. Recensuit et praefatus est LUCIANUS MUELLER. [XII u. 61 S.] 8. 1870. geh. *M* —. 75.
- Tibulli, Albii, libri quattuor.** Recensuit LUCIANUS MUELLER. [64 S.] 8. (1870.) geh. *M* —. 30.